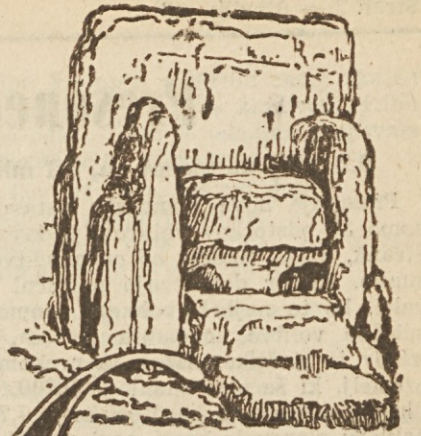

Koroška

kronika

Izdajatelj

Beitavska obveščevalna služba

Cena:

za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II.

Celovec, petek 18. oktobra 1946

Številka 43

Obnova naših zadrug

Ko je deželna vlada letos 6. marca naročila, da se slovenske zadruge zopet vpostavimo in se jim vrne premoženje, ki ga oskrbuje nemški Verband, oz. posamezne nemške posojilnice, smo pričakovali, da bo vse v par mesecih prišlo v redni tir.

Uspeh te naredbe ni dosti povoljen. V teku šestih mesecev se je vpostavila samo posojilnica v Celovcu, in še ta ni v polnem redu, ker še nima svojega premoženja. Zanimivo je, kako se je ta stvar zavladevala. Imenovanje komisarjev se je takoj gospodom okrog »Zveze« zdelo sramotno in nepostavno. V odločilni konferenci pri deželni vladi so predlagali za komisarja na prvem mestu brez oporekanja predsednika »Zveze«, ki pa je imenovanje odklonil, češ, da je imenovanje komisarjev »nepostavno«? Potem je pa trgovsko sodišče objavilo, da dveh komisarjev ne more vpisovati, ker vladni odlok zahteva tri. Bilo je tedaj treba ali predlagati novega tretjega komisarja, ali pa pri vladi izposlovati, da se tretji komisar črta. Med tem časom je poteklo zopet več mesecev. Končno je vlada naročila, da se črta tretji komisar in vpišeta samo dva. Stvar pa tudi zdaj še ni prišla v tir. Komisarja sta napravila vlogo na trgovsko sodišče. Komisarja sta od Verbanda zahtevala predujem svojega premoženja, da se more najeti sposoben uradnik za obračunavanje. Ravnatelj Verbanda je odgovoril: »Legitimirajte se«, to se pravi: pokažite, da ste vpisani v zadrugi register in ste upravičeni zadruge zastopati. Mislili smo, da je bil vpis že izvršen, pa je bila še neka ovira. Tukaj so se pojavile upravne finese. Trgovsko sodišče je končno toliko pripoznalo, da je na prizadevanje komisarjev in na podlagi sklepa občnega zbora spet vpostavilo staro Posojilnico za Celovec. Javnost je to vzela z zadovoljstvom na znanje. Posojilnica Celovec stoji, zdaj pridejo druge, smo mislili. Ljudje vedo, da se vloge v bankah trenutno ne obrestujejo, ljudje tudi kreditov trenutno ne potrebujejo. Veliko se zida, ali z denarjem, ki so si ga ljudje za ta namen prihranili. Pa tudi Posojilnica Celovec še ni bila pri zadnji postaji. Posojilnica seveda potrebuje prostora. Komisarja sta prosila vlado, naj naroči občini Celovec, da po zahtevi izprazni posojilni prostor. Deželna vlada nam je ustrejala, občina je nekaj časa odlagala, končno pa je le izpraznila prostor.

Zanimivo je, da vse to vpostavljenju posojilnice Zvezi ni po volji. Zveza je proglasila načelo, da je njen odbor edini zastopnik slovenskih zadrug, in da nima nihčev pravice nastopiti kot predlagatelj. To je, vladi priporočati komisarja. Komisarja je imenovala vlada iz lastnega nagiba in morebiti ni umestno, da Zveza hoče vladi to pravico odrekati, na drugi strani pa hoče Zveza, da ji vlada vse dovršeno prezentira. Najbolj duhovit je očitek, da deželna vlada hoče »s pomočjo komisarjev prikrajsati Slovence na Koroškem za združno premoženje«. Če se zveza trudi za vpostavitve zadrug, je to hvalevredno, manj dostojno pa je, če se kdo zaletava v komisarja, ki sta vpostavila posojilnico Celovec. Zveza proglašda da ne pripozna komisarjev. Kako da jih pripozna vlada in trgovsko sodišče, ne na kakšno zahtevo od slovenske strani, marveč iz lastnega nagiba? Morebiti smemo to dejstvo tako razlagati: zadruge so pravno močno obstojale, nacizem jih je zatrl, in če vlada popravlja škodo, mora tudi zadrugam dati možnost, da se dvignejo ali pa jih mora vlada sama poživiti? Zadrugne zveze niso zatrli, to so nacisti prezrli. Še je vpisana in še obstoja, če je mogoče, da društvo obstoja, ki nima članov? Zadrugna zveza brez zadrug, ki so bile vse zatrite?

»Goriški slavček« - Simon Gregorčič

Bil sem še mlad fant, v zadnjih razredih ljudske šole, v dobi, ko prvič prestopiš prag javne knjižnice in se ti odpre pogled v neizmerno bogastvo pisane besede in pričneš vlačiti domov kupe knjig, indijanaric, pa tudi kak Jurčič že priveže nase tvoje zanimanje. Dobro se spominjam, da sem tistega večera spet sedel pri Karl Mayu in z napetostjo otroške fantazije žvečil pustolovščine, ki mi še ponoči spati niso pustile, ko mi je stara mati potegnila knjigo iz rok rekoč: »Čas je, da bereš kaj pametnega in lepega.« Odklenila je predal, kjer je imela spravljene svoje najljubše stvari ter s pravo sveto obzirnostjo prinesla veliko, krasno vezano knjigo, kjer je na platnicah z zlatimi črkami bilo napisano:

Simon Gregorčič — POEZIJE.

»Fant, to naj bo tvoja zlata knjiga. Citaj te pesmi, dovolj si star, večino njih boš z lahkoto razumel in večkrat jih beri, da si boš kaj zapomnil.«

Na notranji strani je bila slika mladega duhovnika, nežnega, skoraj dekliskega obraza, na sosednji strani pa je bilo spodaj napisano: Izdala in založila družba sv. Mohorja v Celovcu.

S prav takim spoštovanjem kot moja babica sem obračal liste in strmel v čudovito lepe slike, ki so bile ob pesmih. Res so te poezije postale moja »zlata knjiga«, kajti nešteto krat sem jih v svojih dijaških letih še imel v rokah, a njih bogastvo je bilo neizčrpno.

Tako je bilo moje prvo srečanje z Gregorčičem, posredovala mi ga je preprosta ženska, ljudska duša, človeško srce, eno izmed tisočev in desetisočev, za katere je Gregorčič pisal in kateri so ga tudi nadvse vzljubili. In prav tako kot je bilo pri meni, je povsod po lepi slovenski zemlji, povsod, koder prebivajo skromni in marljivi slovenski ljudje, povsod, kjer teko slo-

Revizijska zadruga brez revizij, zadruga za posredovanje denarja brez denarja? Tukaj je morebiti novo vprašanje, ki pa nas ne zanima.

Medtem se je zvezin revizor lotil dela v Doberli vasi in v Globasnici. Dva različna slučaja, ker se je v Doberli vasi slovenska posojilnica spojila z nemško, v Globasnici pa je ostala posojilnica, in so ji dali le nemški odbor. Novi nemški predsednik je šel kot nacist v zapor, za njim je posojilnico vodila njegova žena. V Doberli vasi se je ta »civilni zakon« reševal tako, da so se stari člani povabili na občni zbor, volil se je nov odbor, volil nov predsednik iz starih članov, ker je prejšnji predsednik zaslužni g. Bastelj med tem umrl. Novoizvoljeni odbor je napravil vlogo na trgovsko sodišče — brez komisarjev, in zdaj čaka rešitve. Upamo, da se bo vloga rešila povoljno stvari na ljubo, da pridemo z zadrugami korak naprej.

Drugače je slučaj v Globasnici, kjer ni treba ustanovljati nove posojilnice, treba je samo zapisati v zadrugi register nove odbornike. Novi stari predsednik je zahteval od gospe, ki posle vodi, da mu izroči knjige in premoženje. Gospa mu je odgovorila, naj se legitimira! To je isto postopanje, kakor v Celovcu, kjer je Betzler zahteval od odbornikov, naj se legitimirajo. Torej so iz Celovca ven posamezne zadruge v tem smislu poučene. Pot ne bo kratka. Zveza zahteva od vlade, da se ji takoj vrne njeno premoženje in popravi vsa škoda, ali isto zahteva ves porušeni Celovec in Beljak, isto zahteva tristo izseljencev, pa se mora le vprašati, ali so vladi dovoljeni za vse to potrebni krediti.

V. P.

venske zibelke. Iz roda v rod se pretaka bogastvo Gregorčičeve besede, vnuki ga prejema od dedov in hčere od mamic. Prav tako kot pravi pesnik sam:

Mojo srčno kri škropite
po planinskih sončnih tleh
in pa:

Deve zorne, dečki zali
brali bodo rože te,
v kite bodo jih spravljali,
devali jih na srce.

Prej omenjena izdaja »Poezij«, ki je izšla v Celovcu leta 1908 je ena najlepših del kar jih je Mohorjeva družba poklonila svojim čitateljem. Urednik »Poezij«, pisatelj Anton Medved sam pravi v svojem predgovoru: »Družba sv. Mohorja hoče z Gregorčičevimi poezijami, ki jih ima v svojem naročju več nego katerikoli slovensko društvo, podati Slovincem poseben dar. Pravim dar. Zakaj knjiga v svoji lepi, dragi opremi daleč presega veljavo navadne letne udnine. Šteje si pa to v sladko dolžnost nasproti svojim dolgoletnim, zvestim udom in nasproti velikemu narodnemu pesniku Gregorčiču, njemu, ki je narod objemal v svoji duši z vso ljubeznijo, njemu, ki je za narod delal celo življenje z besedo in dejanjem, njemu, ki ga je narod bolj razumel in vzljubil kot vse druge doslejšnje pesnike.«

Do takrat so izšli trije zvezki Gregorčičevih pesmi poleg »Joba«. Medved je iz treh zvezkov zbral najpomembnejše in najlepše (iz prvega je izpustil samo dve) ter dodal še odlomek iz »Joba«, ki ga je pesnik dolgo let spretno in s skrbno ljubeznijo prevajal, Mohorjeva družba pa jih je v razkošno opremljeni knjigi poslala med slovenski narod.

Medved se v predgovoru, ko govori o iz-

biri pesmi dotika tudi vprašanja Gregorčičevih ljubezenskih pesmi (če jih smemo tako »hudo« označiti) ter sporoča, da na ljubo nekaterim »malim dušicam« (tu misli tiste, ki so govori o pohujšljivosti nekaterih pesmi) pač ne bo izpuščal prekrasnih pesmi kot so »Njega ni« in »Izgubljeni cvet«. Bolje je, da te pesmi ponarode in pravi, da »Njega ni« že zares pevajo v mladeniških in dekliskih družbah širom naše domovine. Omenja tudi pesem »Človeka nikar«, radi katere so mnogi preveč vestni in strogi duhovni sodniki obsodili Gregorčiča panteizma (naziranja, da je Bog v naravi), ki sta v »Dom in svetu« omenjeno pesem »sicer vsak po svoje, vendar oba tako razložila, da jo brez skrbi in strahu izročimo komurkoli za berivo.«

Predno se loti pesnikovega življenjepisa, daje Medved knjigi še lepo popotnico:

»Pa poromaj mila knjiga, v slovenska mesta, vasi in sela do zadnje kočice naše domovine! Razveseljuj, tolaži, bodri in uči!

Ti v sreca ljubljenih rojakov
sej seme plemenitih rož,
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož!«

Ko že govorimo o tej knjigi, v Celovcu tiskani, ki je eden izmed neštetihih kulturnih dokumentov našega rodu in dokaz, da je bil Celovec še nedavno eno kulturnih središč slovenskega naroda, ne možemo mimo, ne da bi se spomnili strahotnega kulturnega razdejavanja, ki je doletelo v zadnjih letih del našega naroda, ki prebiva na Koroškem. Najočitnejše krivice se popravljajo, za stotine drugih, malih in velikih pa smo dobili le obljube.

Teško je ranjen slovenski človek na Koroškem. Obvezali so ga za silo, toda do ozdravitve je pot še dolga.

Nekaj o prehrani

Ljudska prehrana zdaj poldrugo leto po končani vojni še nikakor ni povoljna in menda kljub inozemski pomoči ni upanja, da bi se v doglednem času moglo ustreči vsaj najnujnejšim zahtevam ljudstva. Tu so se očitno delale napake in se morebiti delajo še naprej. Priznati pa se mora, da je naloga naložena oblastem težka in komplicirana. Zdi se nam potrebno na nekatere očitne napake opozoriti.

Ali niso pri prehrani preveč podcenjevali trgovce? Na mesto tisočevih trgovin so stopili uradi, pred katerimi se dan na dan gnetejo množice ljudi. Trgovine in njihova skladišča pa stoji prazna in za obrat pripravljeni prostori niso izkoriščeni.

Marsikdo se je zgražal, ko je dobil svoj del moke, bele ali črne, to je vseeno, ni pa vseeno, če je bila ta moka polna črvov in druge golazni. Koliko moke je treba zaradi tega enostavno uničiti, ker je neužitna? Tudi pri najpreprostejši stvari je treba znanja; tudi pri krompirju. Ni na mestu, da so ponekod izkopavali še nezrel krompir. Tak krompir hitro gnije in ga zato precej pride v nič. Krompir mora biti tudi dovolj ohlajen in šele potem se ga sme spraviti v klet. Krompir ne sme biti na soncu, pa tudi v luninem svitu ga ni dobro puščati raztresenega na prostem, ker postane zelen in neužit. Kmetom je treba dati čas, da morejo krompir prebrati in odstraniti prst. Trgovec, ki ima izkušnje, bo pazil, da bo s krompirjem pravilno ravnal, dočim si uradnik ne bo dal ničesar dopovedati. Uradnik običajno ne bo verjel, da se mora kuzuza sušiti tja v mrzlo zimo, če se prej drga in spravi v vreče, bo plesniva; plesniva kuzuza pa je neporabna.

Posebno je treba paziti pri zemskem sadju, da je dovolj zrelo, predno ga oberemo. Trgovec to ve, zato lahko dela tako, da ne pride nič v zgubo. Uradnik pa, ki je plačan od svojih ur in ga izguba neposredno ne zadene, si s takimi problemi ne bo belil glave.

Zoper pretirano centralizacijo živil imamo resne pomisleke. Živila niso suh denar. Ta se lahko ves steka v poštni ali kaki drugi hranilnici, pri čem pa to ni pametno. Pred meseci je v Linzu zgorela velika množina jedilnega olja. Olje je vnetljiva stvar in je ni treba pošiljati iz Trsta v Lince in od tam v Celovec ali Gradec. V Beljaku so našli veliko množino sukna, ki so ga poslali na Dunaj, da bodo tam naredili obleke in jih nato razdelili. Preveč ekonomsko to pač ni.

Nesmiselno je tudi, da na mesto mleka prodajajo sirotko, ki se niti skuhati ne da, temveč se le prismodi. Preneumno je, če so tako mleko imenovali »Kernmilch«, ali če so po listih pisali, da je posneto mleko tečneje kakor navadno. Ljudska prehrana se je s takim postopanjem mlekarn samo podražila.

Ko zadeva ljudska prehrana na tisoč težav, se zopet kaže stara mržnja do kmečkega stanu. »Kmet ima vse. Kmeta je treba pritisniti in mu zapreti domače mline, pa bo.« Kmet je seve imel vedno vsega. Pa je tudi moral imeti, če je hotel plačevati davke. Meščani pač niso uvaževali, da kmet ni imel mesečne plače, da ni imel ničesar, če mu je pobila toča, če je suša uničila travnike, če so mu gosence pojedle zelje, če je slana zamorila ajdo. Kmet ima go-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Presenečenje v Franciji

9,2 milijona glasov za, 7,7 milijona glasov proti, 7,7 milijona ni volilo

Priznanje nove francoske ustave skozi samo 37 odstotkov volilcev, je zvezo treh strank, ki je vladala od osvoboditve, presunilo. Kakor domnevajo politični opazovalci, bo to najbrž velikega pomena za splošne volitve novembra meseca. Razen izidov iz Korzike, Alžira in prekomorskih ozemelj, ki še niso znani, je 9.200.467 volilcev glasovalo za, medtem ko je 7.790.676 volilcev glasovalo proti novi ustavi. Volilcev ki niso glasovali je bilo 7.776.893.

S tem je bilo dve tretjini volilcev ali proti novi ustavi, ki so jo republikanci, komunisti in socialisti sestavili v teku petih mesecev, ali pa so stali ob strani. Neudeležba pri glasovanju je danes predmet pogovorov v vsem narodu in ljudje se začudeno sprašujejo: »Kaj bo storilo 8 milijonov volilcev, ki sedaj niso glasovali, pri prihodnjih volitvah.«

Kar koli se bo zgodilo, zavisi v precejšnji meri od ukrepov generala de Gaullea. Kakor je slišati iz njegovih bližnjih krogov, ne bo podvzel nobenih takojšnjih ukrepov, temveč bo pustil dogodkom, da se sami razvijajo.

V Alžiru je bilo število glasov proti novi francoski ustavi zelo visoko. 40 odstotkov volilcev ni volilo.

Nasprotje, ki tiči v izidu tega ljudskega glasovanja, obstoji v tem, da so sprejeli ustavo predvsem komunistični in socialistični glasovalci. Tokrat so zmagali, kajti med nasprotniki rezultata nove ustave vlada zmeda in razkol.

*

Britansko časopisje izjavlja svoje zadoščenje, da ima Francija končno svojo ustavo. Vendar pa je presenečeno zaradi skope večine, s katero so Francozi sprejeli to ustavo, in nekoliko prepadeni zaradi ve-

likega zadržka volilcev. Neodvisni »Times« piše: Katerekoli slabosti in prednosti ima nova francoska ustava je vendar v najnujnejšem interesu Evrope, in sveta, da ima Francoski narod pravično, podjetno, stabilno in trajno vladno obliko. Če se bo ta nova ustava izkazala za trajno, to samo potem, če jo bo mogoče sorazmerno lahko revidirati. Imeli smo za možno veliko število nasprotnih glasov, toda visoko število zadržanj pri volitvi je presenetljivo in celo vznemirljivo. Nedvomno je, da bi velik del onih, ki niso hoteli glasovati podpiral krščansko stranko. Njihova stranka jih vsekakor ni preveč pripravevalno pozvala, da glasujejo za »ja«. General de Gaulle jih je nujno pozval, naj glasujejo za »ne«. Učinek je bil ta, da so se odločili, češ, da je še vedno obljeto imeti sedaj sprejeto ustavo, kakor pa sploh nobene in zaradi tega sploh niso volili. V gotovem smislu izgleda, kakor da bi oni, ki niso volili dobili moralno zmago. Toda s to zmago so se vrgli v nerodni položaj. »Times« se nato ozira na volitve, ki so določene za deseti november in pri katerih bodo volili v narodno skupščino in izjavlja pri tem, da bodo volili narodno skupščino bržkone za pet let. »Times« prerokuje: »Desetega novembra ne bo nikakih 32% zadržkov pri volitvah. Če pa se hoče katoliška stranka izogniti udarcu, ki ji preti z odpadom generala de Gaulle in njegovim še vedno velikim vplivom na njene članke, tako mora stremeti za spoprijaznjenjem. Tako spoprijaznjenje pa je možno doseči samo na podlagi predlogov za revizijo nove ustave v nekaterih bistvenih točkah. Položaj je vsekakor paradoksen. — V tem, ko ugotavlja da so si bržkone vse stranke edine v tem, da je potrebno, da se konča dolga doba tristrankarske vlade, nadaljuje »Ti-

mes«: »S tem je možno, da stoji nova francoska vlada pri svoji predstavitvi v novem parlamentu eni od največjih strank, ali krščanski ali komunistični — socialisti ki bi najraje imeli nekaj časa mir, izgledajo najbolj pripravni za to, da bi ostali vladna stranka, kot opozicija nasproti. Katera stranka bo to?«

General de Gaulle, katerega vpliv je še vedno zelo močan, izkazal se je pri nedeljskih volitvah, ostane še vedno uganka francoske politike. Možnost, da bo opozicijska stranka pod njegovim vodstvom pričela volitveni boj, je mogoče majhna, toda njen obstoj more doprinesti do tega, da bo krščanska stranka stremela za spoprijaznjenjem. Če bo prišlo do tega spoprijaznjenja ali ne, osebna bodočnost generala de Gaulle bo ostala oprto in važno vprašanje. Na vsak način prekašajo sklepi, katere bodo morali storiti desetega novembra, po membost najvažnejših osebnosti. To so sklepi, ki so za Francijo življensko važni in nič manj važni za Evropo.«

Liberalni časopis »News Chronicle« piše: »Navdaja nas z zadoščenjem, da je Francija slednjič le dobila novo ustavo. Če je ta sedaj slaba ali dobra, je vsekakor boljše kakor nobena. Ničmanj je malo drugih vzrokov za zadovoljstvo. Izid glasovanja kaže, da je Francija efektivno deljena in ima zato malo izgledov za stabilizacijo.«

Liberalni časopis »Manchester Guardian« ne pripisuje velikega odstotka zadržanju glasov samo vplivu de Gaulle, temveč globokemu nezadovoljstvu in veliki jezi, ki vladata v Franciji. »Povod zato«, piše časopis, »je nenaklonjenost napram volilnem zakonu, ki dopušča volilec samo malo prostora. Drugi vzrok, pred kratkim objavljen odkritja glede črne borze. Preveč jih je v Franciji nesrečnih, vznemirjenih, cinčnih in apatičnih. Čim prej bodo odkrili škandale in bo povzel parlament svoje delo, tem bolje.«

Po mišljenju konservativnega »Daily Telegrapha«, se ne da obiti ugotovitve, da se je izvršila oddaja mišljenja glede osnutka ustave precej zadržano. Časopis smatra izid kot moralno zmago de Gaulle, ker je imel več činiteljev proti sebi, kakor pa zase. Nestranski opazovalci bodo morali priznati izredno dalekosežni vpliv de Gaulle, na drugi strani pa bodo morali biti veseli, da je prišla ustava skozi.

Boj francoske demokracije proti »lažnemu psevdodiktatorju« je sedaj v središču evropske politike in njegov izid bo mogel vplivati na položaj mnogih drugih državah.

Nova konferenca zunanjih ministrov štirih velesil

Zunanji ministri štirih velesil, ki so imeli 14. okt. zvečer v franc. zunanjem ministrstvu zborovanje, so pri tem sestavili bodoči delovni program. Svet zunanjih ministrov bo med zborovanjem Organizacije združenih narodov v New Yorku vodil zaključna pogajanja o petih mirovni pogodbah z nekdanjimi sovražnimi državami in sicer se bo Svet sestel dne 4. novembra v New Yorku. Pred svojim odhodom iz New Yorka, bodo zunanji ministri Združenih držav, Velike Britanije, Sovjetske zveze in Francije razpravljali o nemškem vprašanju.

Namesniki zunanjih ministrov bodo do 26. ali 27. oktobra ostali v Parizu in se nato s parnikom »Aquitania« podali v New York.

OSTER ZAKLJUČNI GOVOR

Po enajsttedenskem delu je pariška konferenca zaključila z odobritvijo osnutka mirovne pogodbe za Finsko. Omembe vredni je samo oster zaključni govor ruskega zunanjega ministra Molotova, ki je ponovno napadel zahodne sile, posebno Združene države. Molotovljeva izjava vzbujajo domnevo, da bo pri bodočih pogajanjih Sovjetska zveza zavzela odklonilno stališče napram vsem spremenilnim predlogom mirovne konference.

Klavzula, po kateri so določili, da mora Finska plačati 75 milijonov funtsterlingov za popravilo vojne škode in katero je hotel delegat Združenih držav znižati na 50 milijonov je bila z večino glasov odobrena.

Molotov je izjavil med drugim: Od začetka do konca konference je gotova skupina skušala, da bi vsilila in diktirala svoje želje drugim državam. Sovjetska delegacija se je strogo držala sklepov zunanjih ministrov štirih velesil. Velika Britanija, Združene države in Francija niso bile tako dosledne in so baje menjale svoje stališče v nekaterih važnih vprašanjih. Molotov je trdil dalje, da je konferenco »ranila« odločitev zunanjih ministrov o Trstu. Izidi bi bili drugačni, če bi bile nekatere delegacije svobodno in brez zunanjega pritiska glasovale.

K vprašanju o grško-bolgarski meji, o katerem se pri konferenci niso zedinili, je izjavil Molotov: »Bolgarija vseeno lahko zaupa. Glasovanje pri tej konferenci ni bilo korektno in ga Svet zunanjih ministrov ne bo odobril.«

Drobne novice

Iz Bukurešte poročajo, da je bil tam sestanek bloka demokratiških strank, na katerem je ministrski predsednik Peter Groza podal naslednjo izjavo: »Opozicija zahteva odložitev volitev. Dobil sem pismo narodne liberalne stranke, ki zahteva odložitev parlamentarnih volitev. Ta zahteva kaže, da se »zgodovinske stranke« bojijo volitev. Na vse govornice, ki se o tem širijo, odgovarjam: V Romuniji bodo volitve, kakor je bilo določeno. Volitev ne bomo odložili.«

*

Mariborsko vojaško sodišče je objavilo sodbo proti trinajstim zločincem, ki so bili obtoženi tatvin, izdajstva in vohunstva. Obtoženi Lovrenc Bedo je bil obsojen na smrt z ustrelitvijo, apostolski administrator Ivan Jerič pa na štiri leta zapora s prisilnim delom. Drugi obtoženci so bili obsojeni na zaporne kazni od 6 mesecev do 20 let. »Tanjug« pravi, da iz dokazov izhaja, da so obtoženci izvajali teroristična dejanja in druge zločine po navodilih, ki so jih dobivali iz inozemstva.

*

Švedski kralj Gustav je poveril sestavo nove vlade bivšemu ministru za vzgojo Tage Galanderju, ki je po smrti ministrskega predsednika Hanssona postal tudi predsednik socialdemokratske stranke.

*

Dopisnik »Tanjuga« poroča: Voditelji opozicije v Bolgariji so poslali ministrskemu predsedniku Kimonu Georgijevu pismo, v katerem zahtevajo, da se odlože volitve za Narodno sobranje. Volitve naj bi preložili za deset dni — pravi pismo.

*

Po 27 let prekinjenih diplomatskih odnosov med Sovjetsko zvezo in Švico, so imenovali sedaj Anatola Kolašenkova za sovjetskega poslanika v Švici. Švica si prizadeva vzpostaviti s Sovjetsko zvezo dobre diplomatske odnose in upa na trgovinsko izmenjavo.

*

Kot poroča Reuterjev diplomatski dopisnik, se namerava britanski poslanik v Moskvi Frank Roberts podati med počitnicami na obisk v Libanon, domovino svoje žene, in je tudi možno, da se poda v Kairo.

Poročevalec britanskega zunanjega ministrstva je zanikal vesti, po katerih naj bi Roberts potoval skozi Carigrad z namenom, da obišče Ankaro in se udeleži anglo-turških razgovorov o stališču Turčije do zadnje sovjetske note o dardanelškem problemu.

*

V New Yorku je bila pojedina na čast Bernardu Baruchu, ki je stalni ameriški zastopnik pri komisiji Združenih narodov za atomsko energijo. Winston Churchill je v sporočilu, ki je bilo na banketu prečitano, dejal sledeče: »Nobenega človeka ni, ki bi bil te funkcije bolj vreden kakor Bernard Baruch, in v čigar roke bi jaz najrajši položil ta strahoviti problem. Vse človeštvo bo naslednja leta lahko mirno spalo in v tem času krepilnega odmora moramo uresničiti naš vzvišeni smoter, ki hoče doseči, da bo človeštvo gospodar svoje lastne usode, in ki hoče zagotoviti vsaki skromni koči in domačiji v vsaki deželi življenje, svobodo ter pot do sreče.«

*

Sovjetski komentator Mihael Dawidov je imel v moskovskem radiju v soboto zvečer govor v katerem se je izrazil za prijateljske odnose med Angleži in Sovjeti. Pri tem je izjavil, da bi bilo težkoče lahko premostiti, če bi obe državi sodelovali. Dawidov, ki je govoril v angleščini, je rekel, da zavisi trajni mednarodni mir in zdrava obnova Evrope od anglo-sovjetskih odnosov, v duhu prijateljstva. Ko je Dawidov opisal razvoj trgovine kot nadaljni činitelj za utrjevanje prijateljskih odnosov, je dodal, da odpira sedanja petletka za razvoj sovjetskega gospodarstva, pomembne izgleda za anglo-sovjetske trgovske odnose.

*

Henry Wallace, ki je prejšnji mesec odstopil kot minister za trgovino Združenih držav Amerike, je prevzel sedaj mesto glavnega urednika liberalnega časopisa »New Republic«. Wallace je izjavil, da bo nastopil službo 15. decembra in dodal k temu: »Potem bom imel priliko, da rečem prav to, kar mislim.«

*

Dobro obveščeni krogi v Londonu so mnenja, da se Združene države posvetujejo z Veliko Britanijo zaradi zahteve Bolgarije, da imenuje bolgarskega političnega zastopnika v Washingtonu generala Vladimirja Stoicheva za bolgarskega poslanika.

Dosedaj niso niti Združene države niti Velika Britanija priznale bolgarske vlade in Velika Britanija noče sprejeti bolgarskega političnega zastopnika v London. Dokler bolgarske vlade ne bodo priznali, niti Vel. Britanija niti Zdr. države ne bodo podpisale mirovne pogodbe s Bolgarijo.

Kako napravimo svojo oporoko

Napisal dr. jur. et fil. Karl Wolf, prof. na Dunajski univerzi

Po zakonu o sestavi oporok in pogodb o dediščini od 31. julija 1938 so spremenili zakon o oporoki v avstrijskem splošnem državnem zakoniku. V sledečem naj bo napisano, kako napravimo po obstoječem zakonu svojo oporoko.

Najbolj preprosti način je, da vse to, kar hočemo v svoji zadnji volji, napišemo lastnoročno in podpišemo. Ker pa mora biti oporoka lastnoročno napisana, pisanje s pisalnim strojem ne zadostuje. Oporoka bi tudi ne bila veljavna če bi hoteli vzeti na gramofonsko ploščo kar želimo povedati. V kakšnem jeziku napišemo svojo oporoko je vseeno. Po nekem še dandanes obstoječem zakonu dvora iz leta 1814, pa ne sme biti napisana v hebrejskem ali židovskem jeziku.

Podpis mora biti na koncu besedila. Zadostuje tudi predimek ali podatek stopnje v družini. Tako na primer, če je sestavljena oporoka v obliki pisma, namenjenega otrokom, je podpis enostavno »vaš oče«. Biti mora samo jasno, kdo je podpisal.

NEKAJ O PREHRANI

(Nadaljevanje s 1 strani)

večino in teleta, a telečjo pečenko jedo običajno v mestu. Kmet je govedino le ob največjih praznikih. In dandanašnji v dnevnih težavah s prehrano, ali je pravično zavidati kmetu suh kruh, ki ga ima za svoje delo? Meščan pač ne misli, da je kmečko življenje vse drugačno kot njegovo. Kmet potrebuje kovača, mizarja, kolarja in druge obrtnike, pa ne osebno za se, temveč za svoj gospodarski obrat. In ti obrtniki so tudi lačni. Kmet potrebuje hlapec in dninarje, ki mu ne gredo delati, ako jim nima dati hrane, da se najedo. Kmet potrebuje dosti več obleke, ker mora na polje in v hlev, mora v dež in v sneg. Ko pride v prodajalno po blago, ga lačni ljudje tudi tam gledajo in pričakujejo, da on, ki »ima vse« kaj prinese. Trгоvec pozna kmeta in njegove potrebe, skrbi zanj da v potrebi dobi najnujnejše, a pričakuje, da kmet kaj prinese. In kamorkoli pride, povsod pričakujejo, da kaj prinese. Govori se toliko o neki »črni borzi«, katera baje potegne nase bogve kaj. Morebiti. Ali tistega, kar se na borzi prodaja, je tako malo, kakor zlata, ki je zato tako drago, ker ga ni. Ko bi bilo mesa in masti malo več, ga ljudje ne bi tako drago plačevali. Črna borza ne živi od kmeta. Vsak, komur je ljudski blagor pri srcu obžaluje neštevile veselice in ples. Kdo pride na ples? Kmet? Mladina prihaja trumoma. Veseljačenje pa stane denar in odkod ga imajo? Fantje in dekleta, medo staršem, ko denarja ni, žito iz kaše in mast iz hrana: to je »črna borza«, grešna borza. Le to naj oblasti zasledujejo. Za to mladino, ki je starši ne morejo krotiti, naj oblast pogleda in se vpraša odkod imajo fantje denar?

Vseeno je tudi na kakšen material in s kakšnim materialom je oporoka napisana. Resno misleča oporoka je veljavna tudi, če je napisana na tablico s kamenčkom. Datiranje oporoke za njeno veljavnost ni neobhodno potrebno, vendar pa priporočljivo, da se lahko potem določi, kje je bila napisana in kedaj. Ugotovitev kraja, kjer je bila oporoka napisana more biti na primer važna za vprašanje, kakšen zakon naj se uporablja: inozemski ali tuzemski.

Oporoko je možno pisati šele z 21 leti. Nepismeni ljudje in slepci jo nemorejo pisati. Oporoko se lahko iz previdnosti pusti pri okrajnem sodišču.

Dve osebi morata sestaviti oporoko samo v slučaju, če sta poročeni med seboj. V tem slučaju zadostuje, če piše zakonski mož oporoko lastnoročno in podpiše, žena pa samo podpiše. Dovoljeno pa je tudi, da vsak od zakoncev dela oporoko. Zakonci morajo v tej skupni oporoki postaviti za dediče druge osebe ali pa eden drugega. Vendar pa je tudi možno določiti, da postane v slučaju naknadne neveljavnosti odločitve enega zakonca, tudi drugi del neveljavna.

Oporoko, katero bi pisal kdo drugi na pisalni stroj, tudi če so bile navzoče pričče, ki so jo podpisale, ni veljavna. Ravno tako neveljavna je oporoka, ki je bila storjena ustmeno pred pričami. Po prejšnjem zakonu so bile take oporoke veljavne. Oporoka, katera je bila napisana za časa prejšnjega zakona, je veljavna.

Oporoke je možno sestaviti tudi pred sodiščem ali pri notarju. Tako oporoko more narediti tudi že šestletni otrok. Zato ne potrebuje niti dovoljenja svojega očeta ali varuha.

Poleg teh pravičnih oporok pa obstojajo še testamenti v sili. Tako pri bližnji smrtni nevarnosti, če prideta sodnik ali notar prepozno, pri županu ali njegovem namestniku in dveh pričah. Pri kontumacu zaradi izrednih slučajev, n. pr. povodnji ali kužnih boleznih pred županom (namestnikom) ali pred tremi pričami. Če zaradi bližnje smrtni nevarnosti ni mogoče doseči niti župana, niti njegovega namestnika, je mogoče sestaviti oporoko pred tremi pričami. Tudi pri potovanju po morju je mogoče tako testirati. V vseh slučajih ustmene oporoke pred tremi pričami, je treba potem oporoko napisati. Bistvo oporoke je določitev dediča. Dediča se lahko imenuje z imenom, ali pa s stopnjo, ki jo ima v družini ali drugače. N. pr. »moj soseď naj bo moj naslednik«. Potrebno je samo, da je označitev jasna. Izvolitev dediča, se ne more prepustiti nikomur drugemu. Oporoka z vsebino: dedič naj bo ta, katerega bo moja žena določila, bi bila neveljavna.

Poleg določitve dedičev je možno določiti še kaj drugega, n. pr. pogreb, varuha za otroke, poroke itd. (Die Welt a. M.)

Naša narodna šala

Slovenska kmečka, posebno vaška in župnijska občestvenost hrani še danes veliko zakladnico narodnih običajev. Zelo resnične so besede Simona Gregorčiča, ki jih je zapel v »Kmečki hiši« — Kmečkemu domu:

»Ti šege stare si ohranil, Deduje jih po oči sin.«

Ti starodavni običaji so navezani na cerkvene in župnijske praznike, zlasti Božič, Novo leto, Sv. Tri Kralje, Veliko noč, Binkošti, Telovo, Veliki in Mali Šmaren. Vse Svete, Verne duše, Advent, dalje na žegnanje, kakor tudi na letne čase — Jurjevo, Kres, Sv. Mihaela, Sv. Martina; na krst, poroko, na smrt, čuvanje ob mrtvaškem odru; na setev, žetev, košnjo in mlačvo, na pustno zabavo, na aprila, na prejo, na planšarstvo, na trgatve, na fantovanje in razne druge prilike, zlasti družinsko godovanje, včasih tudi na ples pod milim nebom, kakor kolo v Beli Krajini ali ples pod lipo ali »štehanje« v Ziljski dolini.

Večinoma so to stare navade in šege resnega značaja. Vendar se uvrsti v ljube in lepe narodne običaje tudi prijetna zabavna šala in nagajiva popevka ali zbadljiva pripomba in smešnica.

V ozek okvir te razprave naj nanizam nekaj šaljivega zrnja, ki je raztreseno po naših narodnih običajih.

Pustnega praznovanja si razumljivo ne moremo misliti brez zabave, vesele razposajenosti, šaljivosti in nagajivosti mladega neizkušenega in večkrat brezskrbnega sveta. Nekdaj so hodili po deželi prav pustni koledniki s harmoniko ali brez nje in peli šegave pesmi na vasi ali po hišah. Na pustni torek so pa vodili po vasi Pusta. Našemili so nekoga v kmeta, mu narobe oblekli kožuh iz ovčjih kož, da je bil kosmat del zunaj, na glavo so mu posadili kapo, ki je bila spredaj iz starega usnja, zadaj pa kosmata iz belega usnja. Na usnju so bile izrezljane oči in usta, nos je bil pa prišit. Iz ust je molel dolg jezik iz rdečega sukhna. Na vrhu je imela kapa dolge roge iz usnja ali klobučevine. Na hrbtu je nosil kravji zvonec. V rokah je držal močan kol, na čigar koncu je bila pribita ježeva koža. Da je taka postava vzbujala obilo smeha in zabave zlasti pri otrocih, je umljivo, zlasti če je skakal in se med nje zaletaval, pel in otepaval z ježevico, da je vse pred njim bežalo.

Ponekod so hodili ali jezdili v žensko preoblečeni fantje. Obleko so si izposodili od deklet in šli iz ene v drugo vas, peli in se vrteli.

Marsikje so pa vozili Pusta pokopavat. Na voz so naložili hlod in ga peljali do mosta in od ondi treščili v vodo. Drugod so fantje našemili slamnatu babnico, jo oblekli v stare cunje in peljali na vozu v zasmeh dekletom, ki so obsedele, snubce odklonile in se niso poročile.

Po nekod se je našemil šaljivec v prodajalca s starim blagom in hodil od hiše do hiše ponujat ptičje mleko, žabje perje, ribjo skuto. Vmes je tudi kako šaljivo zapel. Drugod se je preobleket fant v »ru-

šo«. Del si je rjuho čez glavo. V rokah je pa držal veliko gorjačo, na kateri je imel iz lesa izdelano veliko glavo. To »rušo« je gonil po vasi gonjač. Ko sta oba prišla do hiše, je gonjač stopil vanjo, — »ruša« je nekoliko počakala zunaj — in ponujal gospodarju, če kaj kupi. Nato je obotavljaje vstopila »ruša«, kateri je gonjač odprl lesena usta in kazal, da ima izvrstne zobe in more prav dobro jesti meso. Ker se gospodar ne more odločiti za kupčijo, mu gonjač pokaže, kako je urna in jo naščuva češ: »Ruša, išči cucke!«

Le ta išče povsod pod posteljo, mizo in stoli. Otroci beže pred njo. Gospodar je končno nevoljen in se boji, da bi mu otroke pojedla ter je ne kupi. Nato dobita gonjač in ruša vsak kozarec vina in odideta.

Stari Rimljani so poleg pustnih norosti praznovali tudi 1. april kot praznik norčij. Tudi stari Indijci so obhajali slični praznik Halijeve. Med našim narodom pa služi prvi april za potegavščine in dovtiptje. Odrasli pošiljajo otroke po komarjevo mast, žabjo kri in ptičje mleko. Drugod jih pošiljajo po te predmete z zaprtimi pismi. Starejši ljudje se ponorčujejo drug iz

»Kaj je škrjančkov kmet po polju nasejal, da vsa prepeva mlada njiva!«

Vse zeleni in cvete in Jurjevo je tu, ko pastirji poženo živino na pašo in v Beli Krajini »Zelenega Jurja«, — z zelenjem in cvetjem ovenčanega lepega fanta vodijo po vasi, z njim vriskajo in rajajo.

Ob Kresi, ko se dan obesi, pa gore po dolinah in hribih kresovi na čast sv. Janezu Krstniku. Dekleta vijejo vence iz poljskega cvetja in jih obešajo nad vežna vrata, fantje pa zažigajo kresove in prepevajo ob njih ter skačejo čez plamen ob glasnem smehu in vrisku. Se celo deca poskuša svojo izurjenost v skakanju, ko se plamen zniža. Vmes pa kroži med popevkami šala. Starejše ženske ni k temu praznovanju, ko je dan tako dolg, da se ga skozi noč vidi, ker bi nagajiva mladina znabiti zapela:

»Jaga baba kuri kres, iskre gredo do nebes.«

ali pa zbadljivo zinila: »Stare babe ples in otroški jok nista vredna počenega groša.«

Nekdaj je bila preja, na kateri so se kolovrati pridno vrteli, zbirališče ženskega sveta. V vas so prihajali fantje, katerim se je pridružil kak šaljivec, ki je stresal z rokava šegave dogodivščine in zabaval

Pogled na slovesko vas

drugega z izvirnimi, večkrat neopazljivimi dovtipi, ki vzbujajo obilo smeha. Tega in ono oženijo ali omožijo, pošljejo ga na pošto, kjer ga kliče uradnica k stricu ali teti, ki ga obdari z nakupljenim darom. Po nekod velja prvi april za nesrečen dan, ob katerem je Juda izdal Gospoda. Kmetje ne gredo orat in ne začno nobenega važnega dela. Čakajo, da mine ta dan, pa naj sonce še tako lepo sijje in vabi v božjo naravo.

Da, pomlad je tedaj v deželi in pesnik nas vabi pod milo nebo, češ:

družbo. Vmes so se vrstile narodne pesmi. Prelepo je opisal tako prejo pisatelj Josip Jurčič v povesti »Domen«. Veliko vaško družbo pri kmetu Jurčecu je zabaval beruč Urh Zaplotnik, breknal na citre, in pripovedoval zgodbe o Kurentu, ki je celo življenje veseljačil, prevaral vraga, ga kot kovač posadil na razbeljeno nakovalo, tako da je odletel v peklo ves osmojen in poročal o svoji dogodivščini. Kurenta po njegovi smrti še v peklu niso marali. Prestrašeni peklenščki so pred njim zaprli peklenška vrata in jih tiščali tako močno,

se ne vidimo“, se še zasmeje, preden zaloputne za peklenščkoma za zmeraj železna vrata...

PRINCESKIN NAJLEPŠI DAN

Grd pajek so motovili med svojimi mrežami na stropu čarovnikove sobane. Nad ležiščem, na katerem spi Zlotvor, se spusti po svilnati nitki prav do njegovega kljukastega nosu in ga požgeče s tankimi nožicami.

„A - chi!...“ Čarovnik kihne, odpre oči, široko zazeha in se pretagne. Na uho mu udarijo klici izpod pečine in usta se mu raztegnejo v škodoželjen nasmeh. Misli namreč, da prebivalci lutkovnega kraljestva zopet brezuspešno napadajo in oblegajo košaro z zmajem. Takoj je pokoncu in pri oknu, kjer pa obstane kakor ukopan. Toliko da ne omedli.

„Kaj naj to pomeni?“ se prestraši in kurja polt ga začne oblivati. Priča je namreč prizoru, ki se odigrava pri železni pečki: velikan pograbi zvezana peklenščka in ju porine v pečko skozi vrata, ki se zapro za njima za vedno.

„Strah in groza! Moja služabnika!... Zmaj pa smrči“, de sam pri sebi, skoči od okna, h kateremu se vrne z lokom.

„Cvenk!“ zapoje tetiva in ostra puščica se zadere med zmajeve luskinde, ne da se pošast količkaj za to zmeni. Smrči kar mirno naprej. Palčkov uspavalni lek sijajno deluje.

Ko zažvižga še druga, tretja puščica, je velikanu Telebanu že več ko dovolj. Ročno zavrti gorjačo ter jo zaluča naravnost v čarovnikovo okno tako, da Zlotvor komaj še umakne svoj dolgi nos. Prestrašen se ne upa nič več pogledati s pečine.

„Tudi z zmajem je končano. Klada spi ka-

kor ubita“, govori sam pri sebi in bega po gradu. „Gorje, gorje meni! Sam sem ostal in le sam se moram odslej braniti. V pest me ne smejo dobiti. Živelo zlo!“

In že hiti utrjevati svoj gradič. Težke klade, močno grajsko pohištvo, skale, sploh vse, kar mu pride pod roke, znaša za trikrat zapahnjena velika vrata. — — —

Ljudstvo se zgrinja okrog poveznjene košare, komaj čakaje, da ugleda ljubljeno princesko. Jurček pošlje brzega slaha kralju sporočit veselo novico, da bo mogel prav kmalu objeti ljubljeno hčerko. Nikomur ni več mar čarovnika na pečini. Saj ne more uiti. Zaslužena pravična kazen ga gotovo doleti. Vse misli le na princesko, srčno ji želeč skorajšno rešitev izpod košare.

„Princeska! Samo še nekoliko počakaj!“ ji govori kraljevič Orloslav skozi pletene stene ječe in željno pogleduje skozi ozke špranje v temino. A nič se ne oglasi.

„Najbrž je od utrujenosti trdno zaspala“, reče poveljnik Jurček, nato pa jame ukazovati na levo in na desno.

„Zmaja moramo spraviti čimprej z košare. Brž po vrvil!“

Čez nekaj časa je že vse pripravljeno. Zelena pošast ima zadrženo krog vratu močno vrv. Ob njen konec stopita dve vrsti mož, velikan pa se postavi za živaljo.

„Ena, dve, tri... Možaki potegnite, velikan pa potisne z vso svojo močjo — zmaj se premakne.“

„Le še, le še!“ kriče ženske, ki z otroki vred prodajajo zijala. Zmaj je že spet nekoliko bliže robu. Še nekaj poslednjih sunkov rok množice in glej: velika pošast pada s košare, kakor je dolga in široka.

„Živo!“ vzklika radostno ljudstvo. „Prin-

da so jim kremplji priškili skozi okajen les. Kurent jim jih je s kladivom pribil in smeje odšel. Nato je mladina prepevala vesele pesmi, med njimi znano:

»Čez tri gore, čez tri dole, čez tri zelene travnike, sem hodil včas k svoji ljubici v vas, prepeval in vriskal na glas.“

Sem hodil, hodil zmer za njo, kakor meglica čez vodo! Sem strgal nove čevljičke, zdaj bom še ranil noge.«

Pred petdesetimi leti je bila v navadi »štibra«. Čevljarji in krojači so hodili na kmečke domove šivat. Celi družini so napravljali obuvalo in obleko. Krojači so bili večinoma tihi in skromni možiči, čevljarji so se pa kaj radi širokoustili in med delom zabavali s šalami domače in tuje poslušalce. Še celo iz samega sebe so se ponorčevali s svojo priljubljeno pesmijo:

»Šohtar je šival tri noči, tri noči, da so mu zlezle vkup oči, vkup oči. Cesta je dolga pet pedi, pet pedi, šohtar jo meri tri noči, tri noči.«

Godove hišnega gospodarja in gospodinje, deda in babice, se navadno slovesno praznuje. Na predvečer pred hišo napravijo domači sosedje veselo »godbo«. Z raznim orodjem tolčejo na škafe, pokrovke in posodo, vmes se smejejo, vriskajo. Ko končajo ta posel, odpro vrata in najstarejši izreče čestitko in voščilo. Mlade otroke pa v znamenju posebne naklonjenosti povlečejo ob godovščini za ušesa, nato pa obdare z jabolki, orehi ali lešniki. Otroci vedo, da je to vlečenje za ušesa le šala in se mu ne ustavljajo, ker komaj čakajo darov.

Zenitovanjske običaje in šaljive primese na njih je opisal France Lipičnik v septemskih in oktoberskih številkah Kronike. Zato jih v tem članku ne bom opisoval. Omenjam le, da že nevestino balo nakladajo fantje med veselimi vriskanjem. Preden jo odpeljejo, mora nevesta spiti čašo vina, z bičem napraviti križ pred vozom in pognati konje. Za šaljiv privesek nalože na s cvetjem okinčani voz zadaj kurnik s petelinom in kokošmi in zraven še metlo. Ko pridejo na dan poroke ženin, drug in njegovi svatje med ukanjem pred nevestin dom, dobe zaprta vrata. Trkajo, a jim ne odpro. Šele na tretje trkanje se oglasi moški glas v veži in vpraša, kdo robanti in razbija tako zgodaj okrog ogla. Ko drug razloži, da žele nevesto — rožo peljati pred oltar, dobi za odgovor, da nič ne verjamejo, da so roparji, ki mislijo oropati hišo in ukrasti nevesto. Nato se mora izgovarjati, da so pošteni, pravični in bogaboječji ljudje, naj jih vendar pri oknu pogledajo in se prepričajo! Saj so svatovsko oblečeni, in imajo s seboj godca. Nato svatje zavriskajo in končno se vrata odpro, da morejo v nevestin dom. Med svatovsko pojedino se vrste napitnice. Ki jih začne starešina. Nato pa sledi petje, pri katerem ni smela manjkati stara pesem o »nebeški ohceti« in o »svatbi v Kani Galileji« in se je pričela takole:

»Smo posrkali, smo posrkali na Mojzevi ohceti v Kani Galileji.«

Zal pa ti razni običaji vedno bolj ginevajo. Sedanji težki časi vplivajo gotovo neugodno in brišejo marsikaterega iz narodovega življenja. Drič

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatus dovoljen samo pri pristankom pisca)

20.

Dihanje živali postane enakomerno in naposled odmeva od pečine mogočno grmenje: zmaj je zasmrčal. Palčkov skrivnostno omamilo mu je pomagalo da daljne dežele večnega spanja...

Jurček smukne k peklenščkoma, vzame v roke vile ter prične z njimi silovito udrihati po pretepačih in jima hvaležno vračati milo za drago.

„Hura! Le po njih!“ kriči dvorni norček. Vsa množica navdušena za kaznovanje zlobe, se zgrne okrog njiju.

Ko spoznata vraga nevarni položaj, se na hip streznita. Toda strah jima žal prepozno vrne zavest. Sto rok ju pograbi in pritisne k tlom. Preden utegneta pokazati peklenško moč, sta že trdno povezana. Radostni vzkliki, se mešajo s tuljenjem prestrašenih prebivalcev pekla.

„Razbijmo jima črepinji!“ kriče ljudje.

A Jurček razsodi: „Saj ni vredno! Rajši ju vrzimo v peč! Tam naj končata od glada ali pa naj skozi dimnik izgineta k svodemu očetu Luciferju povedati, kako spoštujemo v lutkovnem kraljestvu peklenščke. Ha, ha, ha!“

„V peč, v peč z njima!“

Zvezana vraga odneso na ramenih med veselimi prepevanjem proti železni pečki lutkovne dšlovne sobe. Tam odpre velikan Teleban vrata, vzame zvezanca v naročje in ju porine v peč kakor pek kepo testa.

„Zdaj pa bodita pozdravljena! Nikoli več

ceska je rešena. Živela princeska!“

Ko stopi velikan Teleban h košari in se pripogne, da jo vzdigne, se radostni klici še pomnože. Nič koliko belih robčkov maha nad glavami po zraku, da je videti celoten prostor kakor morje. Vse komaj in komaj pričakuje, da skoraj zopet zagleda princesko. V mnogih očeh se leskečejo solze veselja kot prekrasni biseri. Čista ljubezen do ugrabljene kraljeve hčerke izvalja očem prav poseben lesk in blesk.

Klici navdušenja prekipevajo vdana srca. Ko pa prevrne velikan pleteno ječo, zamrta radost in veselje, kakor bi ju odnesla mrzla burja v ledne dalje. Košara je namreč — prazna.

Ljudstvo prestrašeno povprašuje, kaj to pomeni. Sto in sto vprašanj hiti od ust do ust, ki jim nahče ne ve odgovora.

Jurček pa se že pririje na kraj, kjer je stala poveznjena košara. Pazno ogleduje to in ono, zlasti tla, nato pa veselo vzklikne: „Hej, ljudje božji! Tu mora biti luknja. Pogledajte! Nekdo jo je z notranje strani tako krepko zabil, da se komaj pozna rob.“

Vsa množica hoče videti in kmalu veselo vzklika: „Zares! Princeska je morala ubežati. Živijo princeska!“

Velikan udari s svojo težko peto nekajkrat po mestu, ki ga je pokazal Jurček. Tla se vdajo. Okrogel izrez podne deske odleti ter zdrkne v temo...

Jurček se obrne k ljudstvu: „Nekdo naj skoči po svetilko, da pojdem po princesko. Kraljeviča Orloslava vzamem s seboj. Vi pa prinesite medtem iz lukovne omare zmajevo pilotko ter denite pošast na vrvice, da se za vedno pred njo zavarujemo. Potem pripravite še to in ono za slovesen sprejem princeske. (Dalje prihodnjic)

Vrnitev

Kadarkoli je Neža prišla v Gorje, se je od cerkve zagledala proti Krnici, kjer je na griču ponosno stala Kaparjeva domačija. Rdeča streha in mogočen oreh, ki je za dober meter gledal čez sleme.

Neži se je vselej inako storilo, kadarkoli je takole vasedla z domom. Ali je treba, da se z Andrejem mučita v kajži, ko obeh roke kar ginevajo od hrepenjenja po njivah. Andrej se ubija na žagi, ko nima prav nič veselja z njo. Samo zavoljo tega, ker Kaparki ni po volji. Oče se niso vdali in mati se tudi nočejo.

Pet let je že kar sta se z Andrejem vze-la. Andrejček ima zdaj štiri leta in je že kar fant. Kar dobro govori in z Andrejem gre vsako nedeljo v cerkev.

Mati pa se ne vda. Niso še bili pri njej, kar je od doma. Neža je šla dvakrat v začetku domov, toda ni bilo pravega govorjenja. Mati so kar mendrali. Potlej rajše ni več šla. Kaparca je dobila hlapca in za silo so rinili. Vendar je bilo zadnje časa slišati, da se misli tudi Marjeta omožiti. Prepri so jo preveč morili. Mati so postali tečni in neznosni. Nič jim ni bilo prav narejeno in prodajali so puščobo na vsch koncih.

Neži je bilo hudo. Doma dela na pretek, pa mrje v brezdelju. Vidi domače njive, kako so plevelne in kako je vse narejeno le površno. Mati pa nočejo in nočejo videti. Tuji ljudje delajo po Kaparjevem polju, tuje roke vodijo Kaparjevo živino, tuje kose so kosile travnike in rovtje.

Ko je pritisnila jesen, je bila Neža kar bolna. Sadje je bilo polno, da so se veje čehale, turščica je bila lepa in polna in prav malo smetnjava. Bog ve, kdo jo bo robkal pri Kaparjevih.

Andrej je videl, da Neža hira, toda pomagati si ni znal. S prošnjo pri Kaparci ne bi nič opravil. Jo pozna. Se govoriti ne bi hotela z njim. Vrata bi mu pokazala, še preden bi odprl usta.

Bal se je zime. Že lani je Nežo dobil večkrat obvekano, ko se je vrnil z dela. Graben je pozimi pust. Lepše je v Krnici.

Če ne bi bilo Andrejčka, bi bilo v kajži prav res pust. Na Angelsko nedeljo se je Neža namenila h Kačonu. Andrej se je nekaj časa kupal, ker so si Kačonovi in Kaparjevi skoraj sosedje. Neža bo spet koj v veku. Nazadnje se je le vdal. Do Stovičja gre, da bo Andrejček pogledal za kakšno jesensko rožo, potlej se vrnejo.

Andrejček je bil ves srečen. Do Gorij je bil kar naprej prvi. Potlej se je prijel očeta. Pri Kusteljnu so jih vabili o gostilno, pa se Neži ni dalo, kar naprej jo je vlečlo. Ji ni bilo toliko za Kačonove, domov bi rada videla. Od Kačonovih se tako lepo vidi na Kaparjevo dvorišče, prav pred prag na klopco. Morda bo kdo domačih zunaj, mati ali Marjeta. Sonce je še toplo, kar čudno za jesen.

Krnica je prijazno gnezdo, čeprav se doline tu prično ožiti, dokler cesto popolnoma ne zavarjeta Beg in Stovičje. Samotna leze proti Mrzlem studencu.

Kačonovi so bili vsi doma. Kačonka je za Andrejčka koj prinesla strdi in kruha, za Andreja pa slivovke. Brž so bili v pogovoru.

»Kaparci se oteplje njena trma«, je pokašljaj Kačon. »Slišati je, da hlapec močno nosi od hiše. S tujimi ljudmi orati na gruntu, to je zadnja.«

»Kakor hoče«, skuša Andrej speljati pogovor na drugo pot. Boji se za Nežo.

»Že res«, ne vidi Kačon Andrejevega namena, »toda grunt ni igrača. Otrokom ne more biti vseeno kako gre. Kaparca ne sme uničevati tega, na čemer so se vsi potili!«

Kačonka vidi, da Neža nalahno smrka. »Mehka pa že postaja. Kar sedi in pre-mišlja. Vsako nedeljo je na klopi pred hišo, skoraj do noči. Marjeta nima obstanka doma.«

Andreju je nerodno. Zdaj se bo Neža še težje videla v kajži.

Nazadnje se pogovor le premakne. Neža gleda samo skozi okno.

Andrej bi prisegel, da sedi Kaparca pred hišo. Prav gotovo bo nazaj grede vek. Ko je Andrejček pričel sitnariti, so se vzdignili.

»Do Stovičja bomo še stopili, potlej se bo pa treba obrniti spet domov.«

Zadnja beseda Neži ni šla prav iz grla. Kar mudilo se ji je. Zgovorila se je na Andrejčkovo sitnost. Na ovinku so obstali; Andrejček se je zapodil v resje, Neža pa se je koj zagledala na domače dvorišče.

Da, mati sedijo pred hišo. Sami so. Kar čuti kako je doma. V hiši tiktaka ura, vežna vrata so odprta in pri hlevu sedi mačka. Iz čumate moraja že dišati jabolka. Ropotuljčki so zdaj že medni. Sršenovke so že gotovo davno obrane. Še ene ni pokusila letos.

Andrejček se je motovilil med resjem in se zaman trudil, da bi izruval korenine.

Neža se še zmenila ni zanj. Samo domov je gledala.

»Ti je dolg čas, kajne?« je postalo hudo Andreju. Samo pokimala je.

Od ceste do Kaparja je bilo dobrih petdeset metrov. Pot je šla čez Temačo, čez Kaparjev travnik, čez obočnico, naravnost na Kaparjevo dvorišče. Neža je bila z mislimi že doma pri materi, gledala kokoši in sprasevala za Marjeto.

»Andrej, meni je tako dolg čas!« Potlej je pričela vekati.

»Neža, bo že kako. Čez zimo se bodo mati nemara unesli.«

Tudi Andreju je bilo hudo.

»Ko bi jih prosila, Andrej. Morebiti nam vsako nedeljo tako čakajo.«

Potlej se nenadoma zasuče.

»Andrejček. Pojdi k stari mami tjale gori in prosi jih, če smeta mama in ata domov.«

S prstom mu pokaže pot in hišo.

»Ali vidiš ženo, ki sedi na klopi?« Andrejček prikima.

»Kaj boš rekel?«

»Če smeta ata in mama domov, stala mama.«

»Tako reci Andrejček, a ne smeš pozabiti.«

»Pa ložice jim bom dal, se Andrejček noče ločiti od resja.«

Neža ima obvekane oči.

Potlej Andrejček gre. Neža s sklenjenimi rokami gleda za njim.

»Ali si hud, Andrej?«

»Kaj bom hud. Saj vem, da drugače ne more biti.«

»Tako si dober, Andrej.«

Potlej oba gledata za otrokom. Andrejček je že pri hiši.

Zdaj daje materi resje. Neža vidi, da vlečejo mati robec iz predpasnika.

Potlej se vzdignejo in primejo Andrejčka za roko. Že gresta čez Obočnico. Na Pernači sta. Andrejček s prstom kaže na cesto. Stopijo si nasproti.

»Mamica, meni je tako dolg čas.«

Neža je vsa v solzah.

»Vsako nedeljo sem vas čakala. Tako sem sama.«

Vek tudi Kaparco zlomi. Še Andrej smrka. Andrejček vleče staro mamo za krilo.

»Domov gremo.«

»Domov, Andrejček, seveda gremo domov. Boš pil mleka?«

Spet je Andrejček prvi, ki gre čez Pernačo. Koj za njimi še drugi. Neža se smeje in veka. Kaparca tudi. Andrej pa gleda na pot, ki se rahlo dviguje in skuša skriti solze, ki mu kalijo oči.

»Prekvat, mama, skoraj soparno je.«

Kaparca pogleda vanj.

»Na Angelsko nedeljo še nikoli ni bilo tako. Pred hišo je kar peklo. Pa Mali Smaren pred durmi.«

»Nemara, da bo dolga jesen. Bog jo dal.« Andrej je kar zgovoren.

»Da bi vsaj bila«, se utrja iz Neže.

Potlej stopijo na dvorišče.

Do večera ni nihče zanesel materine mašne knjžice v hišo.

Prinesla jo je Marjeta, ki je prišla domov šele ob marijah. Iztok

Ob zibelki

Mati ob zibelki sklonjena poje, detece vanjo upira oči, tiho poslušajo in dviga ročice, nič še ne slutijo, da ona trpi.

Mamica boža otrokovo lice, skrita bojazen ji stiska srce. Bo li njen Ljubček tedaj ko dorase, tudi okuša življenja gorje?

Moli nad zibelko sklonjena mati, preli se v spanju ji ljubko smehlja; dete si so božji krilatec iz raja, z njimi se v sanjah prijetno igra.

Limbarski

Dan je mračen in turoben

Veter piska okrog oglov in se ne utruji. Svinčeni oblaki se poče po nebu; od časa do časa se ulije dež. Divja trta se krčevito oprijemlje zidovja, porudelo listje odletava. Nič več ni ptičjega petja, ki ga je uho toliko ljubilo. Le tu in tam se pokaže kakšen krilatec med drevjem in brž izgine v toplo gnezdece. Še cveti vrtnica pod oknom; mukoma kljubuje vetru in mrazu. Podobna je mlademu dekletu, ki ga je za-jel vrtnec življenja, pa bi vseeno ostalo rado pošteno. A vrtnica bi rada ohranila svojo lepoto...

Misli beže v prošlost, sončno in radujočo. Sedanjost je pretožna, zato se je duh ne more privaditi. Preveč je še v njem pomladnega sijaja. V srcu še odmevajo majske pesmi in ljubezen ga ogreva. Kaj zato, če divja zunaj jesenski vihar, če pa je v grudih tako toplo, kot ob bajnih poletnih večerih. — Ali ni nekaj tajinstvenega, da vsako hitro pozablja bol in solze, a vsak lep trenutek vpije v svojo dušo! Krčevito se oklepa vsake radostne minute in sekunde, kakor divja trta zidovja. Še enkrat preživlja vse lepo iz pomladanskih dni, poletnih večerov; ne more dopustiti, da bi se potopilo v pozabo.

Noč je že, tema je kakor v rogu. Za težkimi oblaki pa sije luna. Ne dopustijo ji, da bi pogledala na zemljo, ali pa ta pušči svet ne zasluži luninega svita. Kje ste ve, drobne zvezdice, ki se vas je razveselilo oko sleherni večer v poletju? Skrile ste se, a oči vas pogrešajo in iščejo.

V sosednji hiši je počil strel. Moj Bog! Zločin ali samomor? — Nihče ne ve v prvem trenutku. Dih mi zastane v nemi grozi, toda ne grem gledat. Pretežko je zame. — Iz sosesčine se čuje nemirno be-ganje, rešilni avto že prihaja, ljudje go-vore polglasno.

Šele drugi dan zvem, da se je ustrelil mlad možki. Toda razum ne more verjeti, kakor ne more vroče srce čutiti jesenskega viharja. V sencih kljuje; ni res, ni res, ne more biti res! Njegov obraz mi stopi živo pred oči. Kako bi moglo biti res, da so te temne žive oči za vselej ugasnile? Ali je mogoče, da njegove bujne kodre sedaj lepi strjena kri?... Ah, morda pa so to le težke sanje, opoldne bo spet šel mimo hiše, se srce oklepa varljive misli. — Ali res ni nikogar, ki bi dejal, ki bi potrdil, da to ni res? Vpijejo misli. Vse je tiho na to žalostno jutro, le črni gavrani se spreletavajo nad poljem in neprijetno vrešče.

Kaj te je gnalo v smrt, mladenič? Ali ni bilo na vsej zemeljski obli nikogar, ki bi ti bil zadržal roko, ko je segla po mrzlem železu?... Zakaj si obupal nad življenjem prav sedaj? Ali nisi bil doživel pomladi, maja? Kako bi sicer mogel tako žalostno končati. Ali ni bilo v tvojem življenju niti enega svetlega trenutka katerega bi se spominjal in pozabil pustovskandaj? Ali se nisi nikoli ozrl navzgor k zvezdicam, ki bi ti bile podarile toliko svetlobe, da bi se vedno znašel, tudi v najtemnejših dneh? Daj, odpri oči, le še enkrat, poglej, še cveto vrtnice...

Čemu sprašujem? Nimam pravice stikati po usodi drugih. Njegova smrt bo ostala zame tajnost. Morda je bolje tako.

Umiri se srce in nehaj krvaveti! Usoda tega mladeniča je podobna usodi tisočih ljudi. Samo nekaterim je narava dala dovolj moči, da lahko strumno korakajo preko strmin in prepadov življenja. Njemu je ni, zato je umrl, ker ni mogel živeti.

Hladno je in megleno. V mojih očeh se iskrijo solze sprave. Saj odzadaj za temnimi oblaki vendar sije sonce. Tudi zemljo bo spet obiskalo, jo ogrevalo in polepšalo. Nekaj dni pa mora biti temnih in turobnih.

grob ter ga prosila odpušcanja. Nekoč se ji je prikazal v sanjah in ona ga je prav prijazno sprejela. »No, kako se še kaj imaš?« ga je ljubezno vprašala. — »Prav dobro«, ji je odgovoril. — »Ali bolje kot doma pri meni?« je poizvedovala. — »Mnogo bolje«, je dejal prav resno, tako da žena skoro ni mogla dvomiti. — »Kje pa si vendar?« je bila radovedna. — »V pekl«, je dejal in izginil.

Limbarski

Tekma

Dva dni je že blodil Zdene okrog brez cilja in ni se mogel umiriti. Misel na tekmo ga je begala.

Tri mesece si ni dal miru. Vsak dan se je vadil na kopalšču in bil proti koncu že sam s seboj zadovoljen. V sredo je pa videl Stanka, kako jo je urno rezal po gladini in resno se je prestrašil. Z njim bo trd oreh. Ostalih se ne boji. Sicer ga tovariši bodre, vendar jim ne verjame.

Že teden dni ni bil v vodi, da bi si prihranil moč. Mora ga prekositi.

V nedeljo zjutraj jo je po maši mahnil naravnost v kopalšču. Sicer je imel še dovolj časa, a doma bi gotovo ne vzdržal.

V kabini se je slekel in zopet se ga je lotevala nervoznost. Zamikala ga je cigareta, pa se je pred tednom zaklel, da se do tekme nobene več ne bo dotaknil.

Pogledal je po prostoru. Prvi paglavci so že čepeli po vejah okoli kopalšču. Kmalu bodo odprli vhod. Otročad se je gnetla pred vrati, da so jo reditelji komaj mogli odganjati. Nejevoljen se je obrnil vstran in segel po časopisu.

Vstopil je Stanko. Voščil mu je dobro jutro in krepko stisnil roko.

»Pozdravljen, Zdene. Ti si pa zgoden!«

»Ne bi vzdržal doma, pa sem jo iz cerkve kar sem mahnil.«

Stanka so besede vznepoljile, saj že ne pomni, kdaj je bil zadnjikrat v cerkvi. Pa mu jo ta teleban še omenja. Rekel mu pa ni nič. Naj le počaka, danes ga unese!

Obrnil se je vstran in oblekel plavalno obleko. Medtem so začeli prihajati ostali prijatelji. Zbirali so se po gručah. Nekaj okoli Stanka, drugi okoli Janeza, ki se je tudi potegoval za prvenstvo.

»No, Stanko, danes se zopet postaviš, kaj?«

Zdene je ostal pa sam. Ozrl se je zopet skozi lino po gledalcih, ki se jih je že veliko nabralo. Pogledal je na uro. Čez deset minut.

Ogrnil si je plašč in odšel na prosto. Sonce ga je zaščemelo v oči. Sedel je v oddaljeni kot na klopi in se zamislil.

Stankova mlačnost ga je bolela. Kako rad bi mu pojasnil, kako je človek brez Boga nesrečen. Kako prijetno je živeti z zavestjo, da si v prijateljstvu z Bogom in še in še bi mu govoril. Pa saj ga gotovo ne bi hotel poslušati.

Hrumenje množice je potihnilo. Zdene se je počasi dvignil in šel proti velikemu bazenu. Ujel je še nekaj lepih skokov in ploskanje gledalcev.

Zvonček je napovedal crawl na 200 m. Kmalu je stopil na startno mesto Stanko ter se zmagoslavno ogledoval v soncu. Množici, ki ga je burno pozdravljala, se je samo smehljaj. Bil si je v svesti zmage.

Zdene je oddal plašč in stopil Stanku na levico. Prvič je nastopil v javnosti in zato med njo še ni bil znan. Privoščil je Stanku zmagoslavje, na tihem je pa le upal, da ga bo posekal. Z očmi je nekoga iskal.

»Aha, tam je«, mu je polglasno ušlo. Obraz se mu je zvedril ob pogledu na njen smehljajoči obraz. Zaupala je vanj. Ni je smel osramotiti. Novo silo je čutil v

sebi. Objel bi ves svet in ga poljubil. Vzkipel bi k soncu.

Množica je utihnila. Zdene je stisnil pest.

Na dan znak se je šestero krepkih mladih teles pognalo v vodo, ki je brizgnila na vse strani. Zatem je bilo nekaj časa popolnoma tiho, da bi se skoraj moglo slišati dihanje tekmecev.

Zdene se je s hitrim pogledom ozrl okoli sebe. Bil je drugi. Takoj za Stankom.

Spomnil se je smehljaja drage in s podvojeno silo je zarezal krepke dlani v mrzo vodo.

Orkan zmagoslavja množice ga je zbudil iz enakomernega zamahovanja. Bil je na koncu. Pred njim nikogar, takoj za njim Stanko. Neverjetno se mu je zazdelo — a vendar.

Med burnim ploskanjem občinstva so ga od vseh strani fotografirali in vodja prireditve mu je prišel čestitat. Zdene je še prijateljsko stisnil Stanku roko, si ogrnil plašč in odhitel v kabino. Ni se zmenil za vpitje ljudi.

Hitro si je nadel obleko ter se obrnil in že je bil v drevoredu pred kopalščem. Tu ga je čakala Andrejka s prav takim nasmehom na ustnih, kot prej pred tekmo. Planil je k njej, jo stisnil k sebi in dvignil v zrak. Poljubil jo je na nežno čelo.

»Andrejka!«

»Ti, moj Zdene!« je dahnila.

Od veselja nista mogla do besede.

»Ti si me vzpodbudila, Andrejka«, je prvi prekinil molk Zdene. »Zate bi takrat vse storil.«

»Ti, ti!« ga je pokarala. Prijela ga je za roko in peljala kot otroka po mestu. Ljudje so ju začudeno pogledovali, toda bila sta nad tem svetom, v kraljestvu vzvišenih, svetlih misli.

Zavila sta proti stolnici. Pred vrati ji je pošepnil: »Andrejka, moliva za Stanka.«

»Da, moj dragi, pa tudi za naju, da veš!« Slavko.

Skrivnostna palica

Opaškar je imel debelo palico, ki je bila zgoraj lepo okrivljena in spodaj svetlo okovana. Kamor je šel, jo je vzel s seboj, povsod mu je bila zvesta spremljevalka.

Nekoč je imel opravka v bližnjem mestu. Pot ga je peljala skozi gozd, kjer je v bližini nenadno nekaj zašumelo. Iz grmovja je planil zajec in možak je zamahnil s palico, kolikor je mogel. Prav tedaj pa počil za grmom puška — zajec se je zvrnil in obležal pred njim na poti.

Mož je bil iznenaden, obenem pa se je ustrašil. Pogledal je zajca, nato pa palico in rekel: »Hudirja, deset let se že upiram nanjo, pa še nisem vedel, da je nabasana.«

Srečen

Mica je bila jako prepirljiva žena! Venomer je obdelovala svojega moža, tako da je naposled od same jeze zbolel in umrl. Ljudje so si celo šušljali, da je popil nekaj takega, kar mu je škodovalo. Ženšče se je naposled kesalo, šla je na njegov

Srenja

Slovenska srenja ima svoj izvor v kmetijski organizaciji starih Frankov, ki so v naši zgodovini igrali zelo pomembno vlogo. Franki so živeli v severnih alpskih in predalpskih pokrajinah in so na jugu mejili na Slovence. Slovenci so deloma tudi živeli v Alpah, deloma se je pa njih posest raztegnila po rodovitni panonski nižini in po vzhodnih in južnih izrastkih Alp. Pri alpskih Slovenceh se je uveljavila kot oblika gospodarskega sodelovanja frankovska srenja.

Srenja je zelo tesna gospodarska skupnost kmečkih ljudi iz posameznih alpskih dolin in kotlin. Prav zanimiva so načela te skupnosti. Kmečka domačija, to je hiša in gospodarska poslopja so bila vedno individualna last posameznih kmetov. Polja pa niso bila več individualna, marveč skupna last srenje, ki ji je načeloval izvoljeni starešina. Ta je razdeljeval polja med kmete zaradi individualnega obdelovanja, pa tudi individualnega uživanja pridelanih sadežev. Pri srenji ni bilo skupnega obdelovanja in ne pospravljanja pridelkov v skupne shrambe, marveč vsak gospodar je dodeljena polja sam s svojo družino obdelal in pridelke pospravil ter jih užival. Ali nekaj pravice je imela srenja tudi pri obdelavi: predpisala je skupni srenjski obdelovalni načrt, ki so se ga gospodarji morali držati.

V tej točki srenjske skupnosti vidim nekaj zelo pametnega, zlasti za gospodarsko težke čase. Skupni obdelovalni načrt! Vodstvo srenjske skupnosti, ki so ga poleg starešine sestavljali modri možje, je z oziranjem na gospodarski položaj določil, kateri pridelki in v kakšni množini naj se v tistem letu pridelujejo, da bo srenja dobro shajala. Ali ni ta določba na las podobna današnjemu načrtnemu ali »dirigiranemu gospodarstvu«, ki ga zahtevajo sodobni gospodarstveniki? Nič ni novega pod soncem, veli star latinski pregovor — in človeku se zdi, da ima prav.

Razen skupnega srenjskega načrta so imeli člani srenje tudi dolžnost, da so pustili po pospravi pridelkov skupno, srenjsko pašo po strniščih. To je bila deloma dolžnost, deloma pravica. Po pospravi pridelkov so postala polja skupna pasišča za vse.

Gozdovi in pašniki so pri srenji vedno predstavljali skupno srenjsko last, ki so jo po navodilih starešine smeli vsi člani uživati. Ravno gozdna posest v individualni lasti je prav poseben problem tudi danes. Gozdarski strokovnjaki so mnenja, da je pametno in donosno gospodarjenje z gozdom zelo težavno, skoroda nemogoče, če je razdeljen v majhne parcele, ki so v zasebni lasti. To je razumljivo, če pomislimo, kako je gozd mogoče hitro uničiti, kako ga je pa težko obnoviti. Zaradi slabega gospodarstva enega gospodarja na kmetiji z gozdom (če ga je preveč izsekal, ali zanemaril) trpijo celi rodovi! Zakaj gozd raste počasi. Veliki gozdovi pod skupno upravo in strokovnim vodstvom koristijo s svojim učinkom tudi posameznemu gospodarju. Seveda je treba pravične in poštene uprave! Povsod pač naletimo na isto: človeško nprav je treba reformirati in izboljšati, pa bo tudi v gospodarskih rečeh marsikaj drugače in boljše.

Razvoj individualistične miselnosti konec 18. in v 19. stoletju je začel spodjedati korenine srenjske skupnosti, dokler jih ni doobara razjedel in to skupnost uničil. Najdalje se je ohranila pri gozdni posesti in pri pašnikih. Zlasti za pašnike vemo, kako so bili še v nedavni preteklosti skupna srenjska last. Vendar je duh individualizma tudi to zadnjo skupnost razdril in pašno zemljo razparceliral in razdelil v individualno last. Da ta razvoj živinoreji ni bil v korist, so si danes edini skoro vsi strokovnjaki. Veliki pašniki v skupni pošteti upravi so za živinorejo neprecenljive vrednosti. To vidimo še pri skupnih planinskih pašnikih, ki jih razdeliti ni moglo in so nekako pod silo razmer morali ostati skupna last. Kaj za živinorejo pomenijo, posebno še za razvoj mlade živine za pleme, vedo najbolje tisti, ki imajo pravo se jih posluževati. Če bi jih bilo možno razdeliti, bi jih sedanjí duh individualizma gotovo že marsikje razdrobil in s tem več ali manj uničil — s tem pa tudi uničil zadnji ostanek nekdanje srenje.

Za smeh

V svoji nedeljski pridigi je grajal župnik nezvestobo zakonskih mož. Navajen ob koncu pridige podatí zbrano vsebino še enkrat v primerih, reče: »Slabi zakonski možje so podobni žveplenim vžgalicam, katere se vžgejo povsod; dobri pa so podobni švedskim vžgalicam. Vžgejo se samo ob lastni škatljici.«

VREMENSKI PREGOVOR

Konec vinotoka dež, rodovitno leto. — Če se drevje pozno obleti — huda zima sledi.

Notranji vzroki za beg z dežele

Dozdaj smo v naših razpravah o tem vprašanju v kratkih potezah obdelali dve skupini vzrokov: gospodarske in socialne. Preostanejo nam še vzroki tretje skupine: psihološki ali dušeslovni vzroki. Ti nimajo svojega izvora v zunanjih okoliščinah človeka, ampak v njem samem, v njegovi notranjosti. Zato jih upravičeno lahko imenujemo notranje vzroke.

Da bo pa širokemu krogu naših spoštovanih bralcev mogoče dobro razumeti naša izvajanja o psiholoških ali dušeslovnih zadevah, moramo najprej zapisati nekaj besed v pojasnilo. To je tem bolj potrebno, ker smo prepričani, da je vsakemu — še tako preprostemu in malo učenemu človeku — treba nekaj vedeti o zakonih notranjega, duševnega in duhovnega življenja. Ne bojte se, da vas bom preveč in predolgo mučil s pustimi stvarmi!

Duševno življenje

Človek ima dvojno naravo: telesno in duševno. Obe sta med seboj tako tesno povezani in prepleteni, da ju ni mogoče ločiti — kakor ni mogoče na enostaven način ločiti vina od vode, ko smo oboje zmešali. Če se duša loči od telesa, postane telo samo nesposobno za življenje in takoj umrje. Telo lahko zaznamo s čuti, vidimo ga, lahko ga potipljemo. Zaznamo ga tudi, kadar popolnoma miruje. Ne pa tako

duše. Duša našim čutom (vidu, tipu, sluhu, okusu in vonju) ni dostopna; nje ne moremo videti, ne potipati in ne slisati. Pa vendar vemo, da je, ker lahko zaznamo s čuti njene učinke. Kaj ste si mislili, ko ste videli zelo žalostnega človeka? Ali so žalostne poteze na njegovem obrazu in ob jokane oči telesnega izvora? Ne. Vse to so le telesna znamenja notranje, duševne bolečine. Odkod izvira čista ljubezen med dvema človeškima bitjema, ki zahteva veliko telesne odpovedi, celo telesno trpljenje, ki se mu telo upira? Taka ljubezen je odraz duše in njenih sil, ki krotijo telo. Najbolj razločno vidimo gospodovanje duše nad telesom pri popolni ljubezni do Boga. Duša, ki Boga dejansko ljubi, vztrajno in uspešno kroti telesna slaba nagnjenja. Pri takem človeku sicer tudi ne vidimo njegove duše, ali opazujemo lahko njegovo telesno življenje in natanko vemo, da gospoduje v njem duša nad telesom. Tega pri nobeni, tudi najvišje razviti živali ne moremo ugotoviti. Žival pač nima duše; ima sicer tudi življenje in življensko počelo (princip), a duše nima.

Pri ocenjevanju, kaj je več vredno pri človeku — ali telo ali duša, so vsi modroslovci (s prav majhnimi izjemami) vseh časov priznali veliko prednost duši. Telo je umrljiva posoda duše, ki ne umrje. Po

samem telesu je človek — žival, res da najbolj popolno razvita, ali vendar samo žival. Po čemer je človek res — človek, je njegova duša, v kateri so vse neverjetne sile razuma in volje. Vsa umetnost — prekrasne cerkve, slike, lepe pesmi in vsa druga umetniška dela so sadovi duše. Ves tehniški napredek človeštva izvira iz duševnih sil: da se ljudje vozijo ne samo po zemlji marveč tudi po zraku, je izuhval človeški razum, ki je duševna sila. Isto velja za vse mogoče stroje in iznajdbe. Nobena žival se ni iznašla niti najbolj preprostega stroja — ker pač nima duše.

Toliko naj za enkrat zadostuje iz obsežnega polja dušeslovja!

Kakor se mora telo uriti in vaditi, da se usposobi za to ali ono delo, tako se morajo uriti in vaditi tudi duševne sile za izvrševanje nalog, ki jim jih stavlja življenje. Duša mladega človeka sicer ima v sebi najrazličnejše sposobnosti, toda ne zna jih praktično porabljati. Mlade duševne sile v otroku so podobne močnemu in živahnemu gorskemu potoku, ki ima veliko moč v sebi, pa prvi brez koristi čez kamenje in pečine. Kadar naraste, še škodo dela, ker nosi prod in kamenje v dolino in tam zasipava z njim rodovito zemljo. Ko bistro vodo človeški razum zajezi in jo napelje na mlinska kolesa in turbine, mu melje žito in njena moč se spreminja v električno silo, katera mu žene stroje in daje luč.

Podobno je z mlado dušo. Treba je njene sile uravnati in jih napeljati v pravo strugo, kjer bodo lahko koristno delo izvrševale v svojo korist in v dobro človeške družbe. Urnavanje in urjenje duševnih sil se vrši z vzgojo in poukom. To oboje se pa ne začne šele v ljudski šoli, ampak že v najzornejši mladosti v domači hiši in družini. Ljudje se dostikrat ne zavedamo dovolj, kako veliko odgovornost nosimo, kadar koli imamo opraviti z mladim bitjem, ki vidi in si zapomni tudi take stvari iz našega ravnanja in govorjenja, ki bi si jih ne smel. Toda krivda ni na njem, marveč na nas. Krivda na odraslih — starših in vzgojiteljih, pa tudi drugih, s katerimi pride otrok in mladostnik v stik — je tudi v vsem onim, kar so prilik zamudili za njegovo pravo izobrazbo in vzgojo. Potem se pa starši in vsa soseska čudi, zakaj je ta in ta fant ali dekletak in tak... taka in taka... Kdo med temi začudenci se vpraša, koliko je pri njem ali pri nji njegove krivde?

Da bomo imeli pri borbi zoper beg z dežele dober uspeh, moramo pričeti v kmečki hiši, kjer raste kmečka mladina. Začeti je treba pri starših in drugih odraslih. Tem je treba dopovedati, da so ravno oni prvi in glavni oblikovalci bodočega kmečkega rodu. Ne samo z besedo, tudi z drugimi stvarmi podijo otroke s kmetov. Če dovoljujejo, da otroci berejo knjige in liste, ki podcenjujejo kmečko življenje in delo, so skrivni bega otrok v mesta. Če v napačni zaverovanosti v vse tisto, kar pride iz mesta na oblekah, pohištvi, navadah in običajih, te stvari uvajajo v svojo hišo in jo pomeščanjujejo, so soodgovorni za protikmečko miselnost svojih otrok. In če se pre malo brigajo za to, dali se njihovi otroci družijo s takimi ljudmi, ki prezirajo kmečko zdravo tradicijo in kmečke svetinje, kakor so sveta vera, materni jezik, ljubezen do domače vasi in domačega kraja in podobno, potem so skrivni protikmečkega mišljenja svojih otrok.

Najvažnejše pri vzgoji kmečke mladine v domači hiši je pa ozračje in duh, ki vladata v hiši in na vasi. Kjer je na domačiji živa ljubezen do rodne grude, kjer se drži navezanost na zemljo in dom, in kjer vse te vrednote otroci vsrkavajo vase takorekoč z maternim mlekom, tam se ni bati, da bo domačija ostala brez delovnih sil. Čim bolj pa ta pristno kmečka miselnost izginja, tem bolj se v hiši širi duh mesta in tovarne, ki otroke z vso silo vabi v širni svet.

Marsikaj bi bilo s tem v zvezi še povedati, toda spis bi preveč narasel. Naj zadostuje, kar sem povedal. Kdor bo to s premislekom prebral in se nekoliko zamislil, bo sam našel še marsikaj, kar je v naših kmečkih domovih takega, da zmanjšuje pri otrokih ljubezen do doma in kmečkega dela.

Le eno stvar moram končno še omeniti — da bi kdo ne mislil, kakor da pospešujemo in propagiramo zaostalost in reakcionarnost v kmečkih domovih. Kar mi hočemo, ni zaostalost v stvareh, ki jih terja razvoj kmetijske znanosti in tehnike. Za tak napredek smo z vsem srcem, ker smo mnenja, da olajšuje težko delo in zvišuje donosnost kmetij ter s tem ustvarja pogoje za boljše življenje na kmetih. Vse to so naši zavezniki v boju zoper beg mladine v mesto. Kar pobijamo, je življenski duh mesta v kmečki hiši in na vasi, ki vanjo nikačor ne sodi. In kar zavračamo, so vzroki pri ljudeh, kateri tak meščanski duh širijo in pospešujejo.

Kuga v starem veku

Dobrih 400 let pred Kristusom je divjala v Grčiji bratomorna vojna. Atenci so hoteli biti prvi v grškem svetu, Spartanci pa tudi. Odločiti je moral meč. Veliki dvo boj, ki je trajal 30 let, je bil v zgodovini naziv »peleponeska vojna«. Spočetka je kazalo, da bo vprav ta 30 letna vojna ena najkrajših. Čim so se boji namreč pričeli, je navalil na Atene zahrbtn sovražnik — bila je kuga. Ponosna stavba atenske države se je omajala in že so Spartanci v tihi, veseli gotovosti šteli dneve, kdaj propade. Pa so se uračunali. Dasi izmučeni do skrajnosti, se Atenci niso vdali. Znova se je tedaj pokazalo, kaj zmora duh. Vztrajali so, dokler kuga ni odnehala. Potem je šla vojna dalje svojo pot.

Atenski zgodovinar Thukydidés, ki je dogodke sam doživel, je potomcem živo opisal ona strašna leta kuge.

Bolezen se je najprej pojavila v Egiptu. Kar nenadoma se je prikradla v Atensko luko. Gotovo so jo zanesli v deželo mornarji. Kmalu je bilo sredi velemesta polno bolnikov. Zagonetna mrlzica se je polotevala ljudi. Kdor je zbolel, je kar obležal, kakor da ga je izčrpal neznanjski napor. Smrdljiv duh je silil bolniku iz ust in po telesu so se prikazale čudne liše. Grlo se je vnelo tako silno, da je bilo videti, kakor bi krvavelo. Tudi oči so se mnogim vnele. Že samo gledati te oči, gnojne in s krvjo zalite, je bilo kaj mučno. Zdravniki niso vedeli, kaj bi. Stali so pred uganko. Niti z najdražjimi zdravili niso znali nikomur pomagati. Bolezen se je vsemu rogala. Bogatin ali siromak, vse je enako umiralo.

Žetev smrti je bila tem obilnejša, ker se je bilo v Atene, najpopolnejšo trdnjavo tistih časov, zateklo vse prebivalstvo z dežele. Za trdnim obzidjem so bili begunci sicer varni pred Spartanci, ki so vsenaokrog grdo plenili, a tem huje so se morali tresti pred nevidno sovražnico, ki je zavratno kosila. Begunci so živeli natrpani v slabih, nesnažnih lopah. Zaradi neurejenega življenja, ki je naravno združeno z begunsko usodo, so duševno in telesno slabeli. Tem manj so mogli boleznim kljubovati.

Da so Atenci od vsega začetka ločevali bolne od zdravih, bi bili morda kaj opravili. A kaj, ko je pa bilo mesto prenapolnjeno z ljudmi. Vsak dan bolj so se morali zavedati, da so zoper kugo brez moči. To spoznanje je učinkovalo različno. Nekaterih se je lotevala malodušnost v toliki meri, da so postali brezbrizni za vse, kar se je dogajalo okoli njih. Drugi so kakor brez uma begali sem in tja. Tretji so se vdajali uživanju, da bi vsaj od poslednjih ur svojega življenja nekaj imeli. Boječ se okužbe, si mnogi sploh niso več upali med ljudi. Tako je postajalo vsak dan težje, kogarkoli pripraviti do tega, da bi se brigal za bolnike ali celo za mrljice. Po ulicah, po trgih, po svetiščih so ležali nesrečneži in umirali brez střežbe, brez tolažbe. Povsod po mestu so se kopičila trupla in nikogar ni bilo, ki bi jih bil hotel pospraviti. Zamrl je smisel za red, za skupnost, za požrtvovalnost. Človeška družba se je začela rušiti, rodbinske vezi so popuščale, družine so se razteple na vse vetrove in drug ni več vedel za drugega. Zgodilo se je, da so na en in isti dan izumrle cele družine, toda kako! Vsak rodbinski član je izdihnil na kakem drugem koncu mesta, kamor je pač bil zablodil v svojem obupnem

strahu. Številne družine so dobesedno izginile. Nikoli več ni bilo mogoče najti sledu za njimi.

Tri dolga leta je trajala ta trda preizkušnja Atencev. Najhujši udarec za atenski narod je bila smrt sposobnega državnika in voditelja Perikleja, edinega, ki bi bil mogel Atene v bodočnosti rešiti, 25 let po njegovi smrti je atenska država vendarle podlegla in Sparta se je povzpela do hegemonije.

Če je kuga temelje atenske države tako hudo omajala, zakaj se ni državna stavba že tedaj podrla? Zgodovinska resnica je, da bi se bili Spartanci lahko igranje polastili velikanske atenske trdnjave. Zakaj torej niso vdrli v mesto? Sami so se balli kuge...

Povračilo

Pičnik se je na stara leta strašno zaljublil. »Če se star panj vname...« so se šalili sosede in marsikdo je dostavil: »Kdo bi mu zaupal!« — Možak pa se ni oziral na take opazke in je resno mislil, da se bo poročil.

Ančka, tako je bilo ime nevesti, pa je bila nekoliko drugačnega mnenja. Zaljubila se je le v Pičnikovo posestvo, Tone pa ji ni bil dovolj privlačen, zato nanj ni bila kdovekak navezana. Njene predsojke je podprla tudi vaška branjevka ter ji naslikala Toneta kot skopuha, pri katerem ne bo mogla živeti. »Še sol boš imela pod ključem!« je pretiravala, ker se s Pičnikom nista dobro razumela.

Dekle se je ustrašilo in sklenilo, da bo možitev preložilo. »Med tem se bo že našel kak izgovor!«, je menila in prosila Meto, naj ponese Pičniku njeno odklonitev.

Branjevki je ugajalo tako opravilo. Še tisti dan se je oglasila pri sosedu ter mu povedala, naj se nikar ne zanaša. »Zato, ker te Ančka ne mara«, mu je zabrusila.

»Ti si jo nahujskala!« Pičnik je slutil, odkod je potegnil veter.

»Nič hudega«, je dejala in dostavila, da je prva zamera boljša od druge...

»Le čakaj!« ji je zapretil »To se ti bo še utepalo. Povračilni dan se uteraj vozi za človekom...«

»Revše, kaj mi pa moreš!« ga je poniževala. To izreki je zadela svoj koš, ki je bil do vrha napolnjen z jajci. Posloviti se ni utegnila, ker je bil Pičnik že pripravljen, da ji pomaga skoz vrata.

»Nesreča naj te kaznuje!« je kričal za njo, da se je čulo po vsej vasi, tako dolgo dokler ni izginila za ovinkom.

Bil je topel zimski dan in sneg je kopnel, da se je kar videlo, kako se taja. Meta se je ogibala luž in zavila nekje na vasi proti hiši, ki je bila krita z opeko. Kar odahnila se je, zakaj tla so bila tukaj že osušena. Tedaj pa je završalo in branjevka se je znašla pod snežno plastjo, ki je zdrknila raz strehe. Sama se je sicer rešila brez hudih posledic, toda koš je ostal pod snegom in njegova vsebina se je spreminila v rumeno tekočino.

»Pičnik je kriv!« je izrekla, brž ko je videla kaj se je zgodilo. »Dedec je zmenjen s samim vragom...«

Tone ji je izza plota strgal »korenček«. Silno je bil ponosen, da so se njegove želje tako naglo uresničile.

Ali je združna skupnost nekaj novega?

Vsi znaki kažejo, da se človeštvo polagoma in z veliko težavo vrača iz slepe ulice, v katero ga je zapeljal liberalistični in svobodomiseln kapitalizem, nazaj k družabni skupnosti kot nosilcu socialnih in gospodarskih problemov. Posamezniki in družabne skupine sedaj v vntemo, ki ji je primešane nekaj nervoznosti, iščejo pravo obliko in pravi način družabnega sodelovanja. Nekateri vidijo rešitev v ukinitvi zasebne lastnine in zasebne podjetnosti ter v prenosu vse lastnine in vse človekove dejavnosti v skupnost, drugi sociologi in modroslovci pa so mnenja, da je zasebna lastnina človekova naravna pravica, in da mora vedno in povsod biti upoštevan človek kot oseba. Osrednje in končni namen vsega gospodarskega, kulturnega in socialnega prizadevanja ni družba, marveč dobro posameznega človeka. Tak je nauk krščanske sociologije.

Toda to je treba prav razumeti. Blagor celote je pred blagrom poedinca. Z drugo besedo se to pravi, da si poedinec ni upravičen lastiti kakršnih koli dobrin na škodo bližnjega in družbe. Kajti če je družba oškodovana, so nujno prizadeti tudi posamezniki, ki družbo sestavljajo. Ravnanje zoper to načelo pomeni kršitev temeljne krščanske zapovedi o ljubezni do bližnjega.

Vzemimo že ta ali oni socialni nauk o pomenu in vlogi človeške skupnosti — vsi so si zelo blizu glede ocenjevanja skupnostnih prizadevanj za blagor človeštva. Torej prizadevanj, ki v vzajemnem sodelovanju ljudi vidijo izhod iz socialne in gospodarske stiske našega časa. Zgodovina uči in ni nobenega dvoma, da taka ali drugačna skrajnost v človeških odnosih ne more biti trajna oblika človeškega sožitja. Kakor se je otipljivo jasno izkazalo, da liberalizem in iz njega rojeni kapitalizem ne more osrečiti človeka in družbe, tako se bo prej ali slej izkazalo, da druga skrajnost — kolektivizem in skrajni obliki, ni zmožen prinesiti trajne rešitve socialnih in človečanskih vprašanj.

Ravno nekako sredi med obema skrajnostima je združna misel, ki na svojem delovnem področju v gospodarstvu zametava liberalizem in krivični kapitalizem prav tako, kot skrajni kolektivizem, kateri posamezniku odreka pravico do lastnine.

Kadar govorimo o združni ideji in njenem izvoru, skoro vedno takoj mislimo na slavno znane »rodeljske pionirje«, kakor so se imenovali angleški možje, ki so leta 1845 odprli prvo prodajalno konsumnega društva. Toda niti »krščanski socialisti« na Angleškem, ki jih konec 18. stoletja moremo imenovati prve pionirje današnjega združništva, niti rodeljski pionirji niso prvi, ki so videli v skupnosti velik pomen za napredek in blaginjo človeštva. Iz sledečih izvajanj bomo razvideli, da sega ideja združnega sodelovanja daleč daleč nazaj v sivo davnino.

OKOLICA CELOVEC

Že ko se je pričela vojska in urejevanje trga, so starši tožili, da ne dobijo vsega, kar se v družini potrebuje; zlasti ni dobili za otroke glavnikov in je vsled tega vse polno uši. Ista nadloga se zopet oglašala. Družina, ki gleda na snago, mora vsak dan, ko pride dekle iz šole, napraviti preiskavo in vedno zopet najde v kitah otroka nadležno mrčes. Kraja ni treba imenovati, tudi družine ne. Prepričani smo, da ta težava nadleguje več ali manj vse. Opozoriti bo treba, da se po ušeh prenašajo bolezn, zlasti, da se pegasti legar (Flecktypus) naleže po ušeh. Japonci so šele pred nekaj leti iznašli serum iz ušje krvi, s katerim se uspešno zatira ta legar. Poberite torej te uši in pošljite jih na Japonsko. Da se ne šalimo; naj oblast poskrbi, da ljudje dobijo glavnikov, naj se isti razdelijo po šolah in naj se pozove ljudi, da pazijo na snago, v prvi vrsti pa se naj pozove učitelje, da bodo skrbeli za snago v šolskih prostorih.

OTOK

Kadar so sicer prihajali tujci, smo se jih vedno veselili. Zdaj se je pa čas spremenil in se jih bojimo. Deželna vlada je doslej usilila naši občini že čez tristo tujih družin, beguncev od vseh strani. Stanovanja po vilah za ta obisk niso pripravljena, ko večinoma nimajo zimskih oken in ne peči, tudi zidu ni, da bi mogla družina kuhati. Vrhu tega nihče nima pripravljenih drv za te ljudi. Občina je dobila nalogo, da za te ljudi pripravi sedemsto prostornih metrov drv. Samo dva posestnika imata gozdov v večjem obsegu, in ta dva morata pripraviti drva za mesto Celovec. Drugi so mali posestniki. Ljudje nimajo hlapcev, še manj pa gozdnih delavcev, vrhutega imajo polne roke potrebnega dela doma. Kdo bo zdaj utegnil za te ljudi napravljati drva?

Mirno lahko rečemo, da je misel združne skupnosti stara kot človeški rod. Stara zgodovina nam pripoveduje, da so bili že najstarejši narodi, ki so živeli v povsem primitivnih razmerah navezani na sodelovanje pri različnih panogah svojega udejstvovanja. Že nekdanji nomadi, ki so gonili svoje črede iz kraja v kraj, so se posluževali pri paši nekega sodelovanja. Sestavili so pašno skupnost, si razdelili pašnike in uredili skupna pasišča za velike črede, kjer so se rodovi po gotovem redu vrstili v pasenju živinskih čred. Podobno skupnost zasledimo iz časov, ko se je pri-

Letošnje zazimljenje čebel

Čebelarjev zadnji up — ajda, tudi letos ni izpolnila pričakovanj, ki so jih vanjo stavili čebelarji. Kaj je bilo temu vzrok, bo težko točno ugotoviti. Odvisno je to od krajevnih razmer, lege, podnebja in drugih okoliščin, ki so v različnih predelih dežele več ali manj različni. Zato je bil tudi donos v ajdovi paši krajevno različen. Ponekod so panji nabrali — kakor slišimo — še precej, tako da bo treba le malo dodajati za dopolnitev zimske zaloge. Drugod je bil pa spet donos tako slab, da so šibkejšje družinice ostale skoro prazne.

V splošnem velja, da se ajdova paša letos zopet ni obnesla. Takšna je pač rešnica, s katero moramo računati, ali nam je prav ali ne. In iz tega položaja moramo iskati najboljšega izhoda, da si rešimo plemenjake za prihodnje leto — v katerega spet upamo, da nam bo morda ono poplačalo trud, skrbi in izdatke minulih let.

Kako bomo ukrenili, da bo najbolj prav?

Eno načelno stališče mora vsesplošno veljati, pa naj je bil donos medu v ajdovi paši dober ali slab ali pa čisto zanič. To načelno stališče je namreč veljavno vedno, vsako jesen, pa naj bo paša dobra ali slaba. Glasi se: šibke družine združujemo — po dve ali celo po tri, skup. To bi bili morali pravzaprav napraviti že pred ajdovo pašo — ali če smo bili takrat preveč »udarjeni« na število družin, ko smo pričakovali polnih satnikov ajdovega medu, sedaj nikakor ne smemo biti. Zelo šibkih družinic raznih družcev (drugih rojev) in izrojencev, ki so dali po dva ali celo tri roje in zato popolnoma opešali, nikakor ne bomo mogli ohraniti čez zimo, čeprav jih dokrmimo s tisto malenkostjo sladkorja, ki je obljubljena.

Marsikdo je navajen zanašati se na spomladanski sladkor. Toda z njim je stvar taka, da ga prvič še nimaš v shrambi in nimaš niti zanesljivega jamstva, da ga boš gotovo dobil; drugič je pa vprašanje, ali ga bodo slabiči v tvojem čebelnjaku sploh dočakali. Ali natanko več, kdaj boš spomladski sladkor za krmljenje dobil? Če ga dobiš šele konec meseca aprila ali v maju, boš lahko pokladal — mrličem. Sicer ga res lahko porabiš tudi za v kavo, toda pomni, da resnični čebelarji ne uživajo sladkorja na račun mrtvih čebeljih družin!

Slabiče torej skup! Nemudoma, dokler še ni preveč mraz. Čim dalj se odlaš, slabše je. Spomladi ne bo kaj združevati! Na ta način boš z združevanjem le dobil iz dveh (ali celo treh) družin dovolj močnega plemenjaka, ki bo imal vsaj par kilogramov lastnega medu. Če boš dodal še par kg sladkorja, boš spravil zalogo do kakih 7—8 kg v panju velike mere, v manjših panjih pa vsaj na 6 kg in s tem zagotovil družini prehrano nekako do konca marca. Če bo pomlad lepa, kakor je bila recimo letošnja, bodo družine brez nevarnosti lakote dosegle zgodnj spomladansko pašo na vresju in vrbi ter drugih zgodnjih medonosnih rastlinah. V primeru pozne, mrzle in deževne pomladi bodo pa konec marca družine že v veliki nevarnosti. Če takrat ne bo v zalogi vsaj nekaj sladkorja, bo po njih. Upajmo, da bo za tako stisko čebelarjev na merodajnih mestih pripravljena hitra pomoč. Sa je čebeloreja vendar zelo pomembna gospodarska panoga, ki je v interesu splošnega kmetijskega gospodarstva in pod nobenim pogojem ne smemo pustiti, da bi propadla.

Naša naloga je sedaj, da zagotovimo z združevanjem srečno prezimitev družin notri do pomladi.

Nikakor in pod nobenim pogojem pa ne bo noben čebelar, ki to ime zasluži, družin moril z žveplanjem. Žveplajte sode za mošt, ljudje božji, ne pa čebeljih panjev! Žival je vendar dragocena tudi sedaj; reči moramo celo: posebno sedaj za zimo, ko matice ne zalegajo notri do februarja. Če poleti čebele proč pridejo, se izpadek kmalu izravna, ko matice pridno zalegajo mladi

mitivni človek pečal z lovom. Tudi tu so se zaradi večjega lovskega uspeha združevali v lovske skupine.

Pri prvih kulturnih narodih (Egipčanih, Asircih in Babiloncih) pa najdemo že razna združenja gospodarske narave, ki kažejo nekaj znakov zadruga. Znano je, kako so imeli Babilonci urejene skupne naprave za namakanje rodovitnih zemljišč. Tako podjetje je posamezniku nemogoče zgraditi, a skupnost je to zmogla, kakor pripoveduje zgodovina.

Med prave predhodnike sedanjih zadrug pa štejemo nekdanjo našo srenjo, tej srenji podobni mir na Ruskem, nadalje pri Južnih Slovanih rodbinsko zadrugo, med srednjeveški obrtniki pa ceh.

rod. Jesenske čebele so pa poklicane prinesiti življenje iz starega leta v novo. Čim več jih je v panju, tem laže to nalogo izpolnijo in tem boljše jo izpolnijo.

Zavreči je treba domnevo, da veliko čebel v panju čez zimo preveč medu poje. — Lansko jesen sem govoril s starim in drugače dokaj izkušenim čebelarjem, ki mi je potožil:

»Veste, letos sem prvič v svojem življenju čebele moril...«

Težko je vzdihnil in videl sem, kako mu je hudo.

»Čemu ste to napravili?«

»Odkar čebelarim še nisem bil v taki stiski za hrano čebel čez zimo. Pa sem si mislil: veliko čebel v panju veliko porabi. Zato ne bom družin družil, marveč bom slabiče kar zažveplal. In sem tako naredil.«

Rad bi ga bil potolažil, ali nisem mogel najti pripravne besede, ker me je vest o žveplanju čebel močno presenetila. Pristavil sem samo:

»Škoda, da nisva o tem govorila prej, preden ste napravili ta čebelarski greh.«

Drugo sem mu prihranil. Čez nekaj mesecev sem zvedel, da je umrl. Ne trdim, da je kaj na tem, kar ljudje govorijo, da namreč čebelar kmalu gre za svojimi čebelicami. Ta slučaj mi je pa opozorilo, da povsem čebelarjem: ne morite čebel, češ, da ne bodo družine premočne in da ne bodo čez zimo preveč pojedle. To namreč ne drži! Komu je do podrobnosti znano, kako živalca v panju prezimuje, bo lahko razumel, zakaj trditev ne drži. Sedajle samo na kratko:

Čebele čez zimo v panju ždijo v veliki kepi in ker nič ne delajo, silno malo uživajo. Gre v glavnem le za ohranitev toplote in za golo skromno ohranitev življenja. Čim manj je v panju čebel, večjega napora in večje porabe hrane (kuriva!) je treba, da se toplota vzdrži na potrebni višini. Čim močnejša je pa družina, bolj je toplo v gruči; posledica tega je bolj mirno prezimovanje, manjša poraba hrane in manj nevarnosti za grižo. Račun: še enkrat več čebel v družini čez zimo še enkrat več hrane porabi, je popolnoma napačen. S poskusi je dokazano, da ni res. Skušnje učijo, da le močne družine čez zimo dobro uspevajo, se spomladi hitro razvijajo in zagotavljajo v prihodnjem letu lep uspeh. To si velja zapomniti vsem onim, ki jih srbi žilica, da bi čebelne družine morili.

Moderna čebeloreja je že daleč naprej!

Gnoj in zopet gnoj

Človeku se kar neverjetno zdi, kako da naši kmetje tako malo važnosti polagajo na vse, kar je z gnojem v zvezi. Ko hodiš po vaseh in ogleduješ kmečke domačije, se ti zdi vse drugo lepo: hiše so čedno pobeljene, na oknih se košatijo rdeče rože, znamenje, da so pri hiši dekleta, ki nekaj dajo na lepoto svojega domovanja; gospodarska poslopja so dokaj dobro urejena, živina je dobro oskrbovana. Ne nekaj žali že sam lepotni čut, ki človeku pove, kaj je lepo in kaj ne: gnojišča. Pa naj nihče ne ugovarja, češ, gnoj je pač gnoj in ne more biti pri njem in okrog njega lepo. Le počasi, prijatelj! Gnojišče k vsaki kmetiji spada prav tako, kakor k mizarški delavnici spadajo kupi desk, k mehnični delavnici razno železje. Kmetiji brez gnojišča bi nekaj manjkalo. In to celo v lepotnem oziru. Toda nekaj bi bilo lahko drugače na kmečkih domovih. Gnojiščem bi morali naši ljudje posvetiti mnogo več pozornosti že z ozirom na prikupnost doma samega, kaj šele z ozirom na gospodarski pomen gnoja.

Ni mogoče oporekati, da marsikateri gospodar glede gnojišča hoče biti napreden. Ima lepo z betonskim zidom obzidano gnojišče in na zidu celo letnico, kdaj ga je napravil in pa svoje ime. Ali kar je znotraj tega zidu in okrog njega, to je strahota! To dela imenu na zidu vsak dan znova veliko sramoto.

Gnoj na gnojišču

Dragi gospodar! Najprej se z materjo-gospodinjo pogovorita glede kokoši in se pogodita, da kokoši ne bodo neomejeni gospodarji na gnojišču od jutra do večera, in to dan za dnem. Kako takšno kokošje gospodarstvo izgleda, ni da bi govoril. Vse razbrskano okrog gnojišča, vse razbrskano po gnoju samem. Tam pa polno zadovoljnih kokoši s petelinom v sredini, ki na vso moč kliče in vabi svojo družino in se trudi, kako bi putkam ustregel.

Ta star je sama na sebi zelo slikovita, ali vedno moramo imeti pred očmi, da gnoj kokošjega gospodarstva ne prenese. Bistvene važnosti za dobro kakovost gnoja je, da se ne izsuši preveč. Zato pa tudi vedno priporočamo, naj se kupi, ki jih pripeljemo iz hleva na gnojišče, takoj poravnajo in dobro stlačijo, da ne more vmes zrak. Zrak je namreč sovražnik gnoja, ker srka iz njega najboljše snovi. Čim bolj je gnojni kup tesno potlačen, tem boljše gnoj zori in v tem večji meri ostajajo v njem vse hranilne snovi in bakterije, ki jih z njim dodajamo zemlji in jo tako napravljamo rodovitnejšo.

Zdaj pa ta temeljna pravila za dobro kakovost gnoja poskusi spraviti v sklad s kokošmi, ki vsak dan na gnojišče pripeljani gnoj do kraja razbrskajo. S tem naravnost pospešujejo izhlapevanje dragocenih snovi in izsuševanje. Kar je enkrat ušlo v zrak, je zgubljeno. Zato je tak razbrskan gnoj mnogo slabši, čeravno ga pozneje urejšiš in stlačiš.

Kaj bomo napravili, da preprečimo škodo, ki jo povzročajo kure?

Najprej trdno sklenimo, da bomo iz hleva pripeljani gnoj takoj in vedno sproti dobro stlačili. Že s tem onemogočimo kokošim, da ga ne morejo močno razbrskati. Drugo je to, da namečemo vedno po vrhu gnojišča nekaj vej in gnoj z njimi pokrijemo. To nas prav malo zamudi, kuram pa le onemogoči, da bi tako neovirano gospodarile po gnoju. Tretjič pa vsem domačim naročimo, naj kure vedno podijo proč od gnojišča in jih odvadijo, da ne bodo silile vedno na gnoj.

Gnoj na njivi

Nešteto krat sem že videl, kako kmetje napak ravnaajo z gnojem na njivi. Pred nekaj dnevi sem to zopet opazil kar na več njivah. Gredo in gnoj s kupecem raztrosijo po vsej ploskvi. Nato ga pa pustijo in cel dar ali še dalj, da se na soncu suši in izhlapeva. Ko ga podoravajo, je že popolnoma izsušen in polovico slabši kot je bil takrat, ko so ga pripeljali na njivo. Zakaj tako nespametno gospodarstvo z gnojem, ki je tako dragocena stvar pri kmetiji? Ali se ne da urediti delo tako, da gnoj trosite tik pred oranjenjem? In da ga raztrosite samo po tisti površini njive, ki jo boste mogli takrat zorati?

Če človek vse te stvari preišlje, se mu nehotе vsiljuje prepričanje, da naš kmet gnoja še vedno ne zna dovolj ceniti. Drugače se tako ravnanje ne more razložiti. Pa vendar vsi vemo, da naša zemlja ni tako rodovitna, kakor ponekod drugod, kjer brez gnojenja dobro rodi. Mi moramo dobro gnojiti in njivam stalno dodajati redilne snovi v obliki hlevskega gnoja. Ne pozabimo nikoli, da edino hlevski gnoj in kompost zemljo izboljšuje, dočim jo umetna gnojila v resnici samo izčrpavajo. Zato je pa hlevski gnoj za kmeta tako velike vrednosti, da ga primerjamo kar z zlatom!

Ali ni po vsem tem zares čudno, da mnogi kmetje z gnojem tako lahkomišelnoravnajo?

HODIŠE

Hodiška okolica ni rodovitna. Vse naokoli so le mala in skromna posestva. Neprijetno se na tej zemlji menjajo skale, močvirje, pašniki in polja. Vse naokoli hrastovo grmovje, kjer se obešajo v gotovih letih hrošči, katerih črvi se potem pasejo pod rušo in uničijo pridelek na travnikih in poljih. Letos so črvi grdo objedli krompir. Vlada pa, uvidevamo, potrebuje živil, predvsem krompirja za prehrano mesta in naseljenecv. Prosimo vlado naj upošteva dejstvo, da hektar polja tukaj ni kakor hektar v Grabštajnu, ali kje drugje. Zgodilo se je, da bi moral posestnik, ki ima nekaj krompirja, oddati 2000 kg. Polje je slabo, umetnih gnojil mali kmet že poprej ni mogel kupovati, letos so mu hrošči napravili zelo občutno škodo: če se vse to upošteva, se od teh delovnih »čebelic«, ki tod v potu svojega obraza pridelavajo svoj pičli kruh, zahteva preveč. Le pogledite ljudi, majhni so in vsi medli. Ne jemljite jim, kar sami potrebujejo za življenje.

BOGATA SKALA

Pred kratkim je umrla 80 letna gospodinja Antonija Trippold, 23. septembra pa je bil na vasi velik požar. Pri Rieserju je pogorelo vse, razen zidovja. Nekaj živine so k sreči rešili, vendar je škoda veliko večja, kot jo lahko krije zavarovalnina. Nastanek požara do sedaj še ni pojasnen.

O kmečkih poslih

(Nadaljevanje in konec)

Se se najdejo hiše, kjer vlada v družini pravo krščansko pojmovanje življenja in človeškega sožitja. Se dobiš domačije, kjer ne odsvolijo revnega človeka z izgovorom, da za denar nič ne dajo, ampak mu nudijo, kar morejo, da ne gre lačen od hiše. Ravno v naših dneh je priložnosti več ko dovolj, da se preizkuša krščanska miselnost kmečkih ljudi, kakor se preizkuša zlato v ognju, dali je pristno.

Se je — pravim — takega krščanskega pojmovanja med kmeti precej. A kar je vzemirljivo je to, da ga je vedno manj in manj. In ker ga je vedno manj, se bolj in bolj slabša razmerje med gospodarjem in njegovim poslom. Če bo šlo tako naprej, bodo nekoč postale hiše, pri katerih bodo imeli hlapca in deklo še za člana družine, tako redke, da jih bomo lahko v fari sešteli na prste. In če bo šlo tako naprej, bo dobrih hlapcev in dekel na kmetih vedno manj. V tem pa je jedro našega razmišljanja. Duh materializma razganja kmeta in njegovega posla. Kajti tudi v poslu raste materialistični duh. Ta mu zmanjšuje njegovo voljo do dela, ki je materialno slabo plačano, zmanjšuje mu vestnost do domacije, ki ji služi, uničuje mu vestnost in čut odgovornosti. Brez teh lastnosti si je dobrega kmečkega posla težko misliti.

V zvezi s tem moramo takoj poudariti še eno resnico: krščanskega socialnega razmerja med kmetom in njegovim poslom nikakor ni mogoče obnoviti z uredbami in zakoni, pa naj bodo še tako imenitni in moderni. To mora biti v duši! Zato pa vidim v obnovitvi pravega krščanskega pojmovanja družabnega življenja enega najvažnejših sredstev v boju zoper beg z dežele. Moderni ljudje bodo imeli tako stališče za nazadnjaško. Svobodno jim! Pa naj oni iznajdejo moderna »progressivna« sredstva, da preprečijo katastrofo, ki preti kmečkemu stanu, in sicer taka sredstva, ki bodo vsaj toliko učinkovita. Pri tem pa ne smejo iskati rešitve v izenačenju na slabše!

Z drugačno miselnostjo kmečkih ljudi — to se pravi: s staro, nekdanjo miselnostjo — pri gospodarju in poslu se bo vprašanje kmečkih delovnih moči začelo obračati na boljše. Blagodejne posledice bo čutil tudi vsak kmečki delavec. Pokazale se ne bodo samo v osebnih odnosih med delodajalcem in delojemalcem, marveč tudi v povsem snovnih vprašanjih. Poznane se bodo v vprašanju odškodnine za storjeno delo, v skrbi za primerno stanovanje in v zadostni in tečni hrani, ki nudi delovnemu človeku dovolj moči, da more opravljati težka dela.

Tudi v teh stvareh je treba izboljšanja. Mislim posebno na stanovanja. Ko sedaj kmečki gospodarji opravljajo in izboljšujejo različne stavbe, naj ne pozabijo na to, da je hlapec tudi človek, ki mu je treba za pridno delo privoščiti boljše stanovanje, kakor je pri živini v hlevu! Prepričan se bo, koliko lažje bo dobil dobrega posla, če bo dobro preskrbljeno za stanovanje. In prepričali se bomo vsi, da se beg z dežele prav

Obrni jo, obrni!

I, kaj pa že zopet, kaj naj obrnem? Ej, zemljo, bratec, zemljo! Noben kos orne zemlje, ki ni zasejan, ne sme ostati preko zime nepreoran! To je eno glavnih in temeljnih pravil za pravilno obdelovanje našega polja, pa si ga zato le dobro zapiši za ušesa, da ti ne uide in da se boš vedno zopet in zopet spomnil nanj. Pa, ogledno si enkrat to zadevo nekoliko pobliže!

Slovenec, tvoja zemlja je zdrava, za pridnega lega nje prava! Tako je že starosta naših pesnikov, Valentin Vodnik, zapel slovenskemu kmetu. In prav je imel mož. Saj je hotel s tem le povdariti važnost zemlje, ki edina daje človeštvu kruh, ki mu je temelj in stebel prehrane. To smo zopet enkrat pošteno občutili v minulih vojni, ko je precej primanjkovalo tega božjega daru, in občutimo tudi še dandanes, ker ga je še vedno zelo pičlo. Da, zdrava je naša zemlja, zdrava, četudi po svoji sestavi večkrat ne najboljše, vse preveč plitka in često že kar kamenita. Toda s smotrenim obdelovanjem se da zemljo neverjetno izboljšati in večinoma tudi poglobiti.

Jé res kar zanimivo tole obdelovanje zemlje: zaseješ jo, pospraviš z nje pridelke, jo obrneš, pa zopet zaseješ itd. brez konca in kraja. In kaj hočeš od nje? Da ti da čim obilnejše in čim boljše pridelke! Prav, toda potem si moraš tudi prizadevati, da jo čim bolje obdelas, bratec! Z ob zopet, pravi že star pregovor, in če boš ti zemlji dobro postregel, le verjemi, da bo tudi ona

uspešno preprečuje tudi s takimi »malenkostmi«, ki pa pravzaprav niso malenkosti, če jih človek dobro premisli. Podobno je s hrano. Mestni ljudje se posebno v sedanjih časih zgledujejo, češ, kako ljudje na kmetih »žro« same dobre stvari: špeh, surovo maslo, tečen kruh in podobno. Ne pomislijo pa, koliko kmečki človek trpi pri delu in kako mora biti hrana močna, če si naj poljski delavec obnavlja potrošene sile.

Niso redki glasovi, ki pojejo drugačno pesem. Prav pogosto je slišati od pridnih in delavoljnih ljudi resne pritožbe, da kmečki gospodarji svoje posle in delavce izkoriščajo. Zahtevajo od njih težka dela, a hranijo jih slabo. Mnenja so pač, da morajo na vseh koncih in krajih varčevati. Toda varčevanje pri prehrani ni umestno. Če hočeš imeti dobrega delavca, ga moraš primerno plačati in dobro hraniti. Sicer je razumljivo, da ti bo pokazal fige in jo mahnil rajši v mesto, kjer bo živel ob lažjem delu.

Še marsikaj bi se dalo napisati iz tega poglavja, ki je pri vprašanju bega z dežele na vso moč važno. Vsi krogi, in prvi vrsti pa kmet-gospodar in gospodinja morajo napraviti svoje, da se socialne razmere na kmetih čim zadovoljiveje uredijo, vsaj kolikor je od njih odvisno. Naj se vselej, kadar se jezijo nad posli, resno vprašajo, koliko je na njihovi strani krivde. Priznanje lastne krivde pred samim seboj in poboljšanje je najzaneslivejši korak v boljše čase tudi v vprašanju kmečkih poslov.

—kš.

tebi! Ni dovolj, da jo po stari navadi kar tja v en dan obračaš in obdeluješ. Saj hočeš vedno več od nje, le priznaj, zato pa moraš tudi preklicano dobro vedeti kdaj, kako in zakaj ji je treba postreči s tem ali onim, pa boš uspel.

Temelj vsega obdelovanja zemlje je nesporno prav obračanje, to se pravi oranje, in plug je naše najstarejše in prav od pamtike pa do danes še vedno temeljno in glavno orodje za obdelovanje zemlje. Ponekod, tako n. pr. na Moravskem, so imeli in menda še imajo navado, da v občinske pečatnike vrežejo tudi kako znamenje, grb. Večina kmečkih občin si je zbrala v ta namen plug. In prav je tako. Bolj izrazitega znamenja za kmetovalca, kakor je plug, si pač ne moreš misliti. Pa so potem, zlasti zadnje čase, pričeli bolj slavo peti srpu. Toda ne boš, bratec! Če ne boš najprej rabil pluga, tudi potem srpa ne boš imel za kaj, to se pravi, če ne boš oral, prav gotovo tudi ne boš žel, le verjemi, da ne, ker ne boš imel kaj. Je tako ali ne? Seveda je! Pa je danes dovolj takih, ki bi radi rabili le srp, to se pravi da bi radi le želi, orali pa nič. Pa ni šlo, ne gre tako in tudi ne bo šlo! Brazdo bo že treba vleči slej ko prej! In čim bolj smoterno jo boš vlekel, tem več boš tudi našel.

Pa ne moremo danes obširno razpravljati o obdelovanju zemlje sploh. Pomeniti se hočemo zaenkrat natančneje le o takozvanem zimskem oranju, ki je prav sedaj pred durmi, o ostalem pa zopet ob drugi priliki.

Noben kos polja, ki ni zasejan, ne sme ostati čez zimo nepreoran! To je načelo, ki drži v vseh primerih. Vprašanje pa je sedaj, kdaj naj orjemo ter kako in zakaj.

Zimsko, oranje pravimo in s tem že povemo, da s tem ni treba prav nič hiteti. Glavno je, da preorjemo naše nezasejane njive, ki jih nameravamo zasejati ali posaditi šele prihodnjo spomlad, že sedaj jeseni, predno še pritisnejo zimski mrazi ter zapade sneg, kar bi nam to delo seveda onemogočilo. Čim bolj sveže brazde zasežejo zimski mrazi in sneg, tem bolje. Ponekod imenujejo to tudi globoko jesensko oranje, kar pa ni prav. Drugod zopet nazivajo to zimsko praho, kar prav tako ni prav. Praha, kakor že ime pove, je čisto kaj drugega. Pravilno imenujemo to lahko le zimsko oranje, ker orjemo že pozimi ali tik pred zimo in radi zime, namreč z namenom, da njiva v surovih brazdah prezimi. Prav nič ne stri, če že naletava sneg, ko preoravaš njivo za zimo. Tudi nič hudega, če je zemlja kar nekam preveč vlažna in bi za setev prav gotovo ne bila. Za zimsko oranje mirno lahko trdimo, da zemlja nikdar ni preveč vlažna. Pa četudi je nekoliko pacasta in se maže, nič zato. Bolje, da jo preorješ tudi v takem stanju, kakor pa da pušiš nepreorano. Glavno je, da še ni preveč zmrznila in da se da še orati. Če jo preorješ prezgodaj, ne boš prav uspel. Jesenski nalivi bodo preveč zbilji sveže preorano prst in njiva ti morda do nastopa zime celo še nekoliko

ozelenela. Tega pa nočemo. Čim bolj sveže preorano njivo zatečejo prvi zimski mrazi, tem bolje zanjo! To si zapomni, bratec, tega se drži, po tem se ravnaj, pa boš dosegel namen zimskega oranja res v polni meri. Seveda boš težko zadel vedno najboljši čas, pa tako važno to tudi ni. Glavno je, da si preoral in je zato vedno boljše nekoliko preje, da ti slabo jesensko-zimsko vreme ne prepreči in tako po nesreči ne ostane njiva nepreorana sploh.

Kako pa boš oral? Čim bolj globoko, prijatelj, za zimsko oranje vedno čim bolj globoko! Seveda, če je doslej tvoja njiva bila vedno največ eno ped globoko orana, tudi sedaj ne smeš kar naenkrat zariniti pluga tri pedi v globočino. Zgoraj je živica, obdelana plodna zemlja, spodaj pa mrtvica, ki more šele sčasoma postati plodna. Namen zimskega oranja je že tudi poglobiti plodno zemljo, vendar to ne gre kar naenkrat, temveč je treba storiti to polagoma in vsako leto pri zimskem oranju zariniti plug nekoliko globlje. Na ta način boš dosegel vedno debelejšo plast plodne živice in razumljivo je, da bo s tem tudi rodovitnost tvoje njive vedno večja. Koliko globlje je smeš vsako leto, je težko reči. Čim boljše je mrtva spodnja plast, tem globlje lahko sežeš; če pa je mrtvica zelo slaba, potem moraš le polagoma iti globlje. Glavno načelo zimskega oranja je pač čim bolj globoko, dočim velja za spomladansko prav nasprotno pravilo.

Pa zakaj je zimsko oranje toliko važno? Radi lažjega obdelovanja in boljše rodovitnosti zemlje, bratec!

Če ti breorana njiva leži v surovi brazdi čez zimo, bodo zimski mrazi stisnili zemljo, da bo spomladni sipka in prhka, da bo veselje. Igrača jo bo dobro pripraviti za setev tedaj in mlade rastlinice se bodo počutile v njej kakor Zalaznikova Micka v šumčiči svili namesto v ostru raševini.

Pa tudi rodovitnost zemlje se bo povečala. Kaj misliš, če ti takole mraz stisne zemljo in jo vetrovi preprihajo, sneg in dež pa jo temeljito premočita? Ej, kako lepo in pospešeno se tu razkrajajo razne hranilne snovi, tudi domača in umetna gnojila taka zemlja hitreje prebavlja in mlade rastlinice se bodo počutile v njej kakor Pelkov hlapec pri polni skledi namesto pri prazni.

Poleg tega pa, kakor smo že omenili, je namen zimskega oranja tudi, da pomnožiš rodno plast zemlje na tvojih njivah s tem, da orješ globoko. Na ta način pridobiš vedno več žive zemlje in seveda, čim več jo je, tem več tudi lahko dobiš iz nje. Rodna plast, živica, to je tisto, ki rodi in da pridelke, mrtvica pa nič. Zato pa upravičeno trdijo izkušeni orači, da jeseni ne orješ nikdar pregloboko, spomlad pa nikdar preplitko.

Tako je torej! Zato pa le obrni jo, bratec, obrni to božjo zemljico na vseh tvojih njivah, ki jih nisi zasejal z oziminami, obrni jo še pred nastopom zimskih mrazov in zarini pri tem plug nekoliko globlje kakor navadno! Mnogo lažje delo bo spomlad in znatno obilnejši pridelki, da, s tem ti bo zemlja bogato poplačala to tvoje delo. — Tenč.

11.

»Nič bi ne bilo. Tja bi morala kamor bi te veter gnal. Nič bi ne bila na boljšem. Človek ima pa vendar tudi kakšne vesele ure. Same žalosti ni nikjer na svetu.«

»Koj pri meni jo je dovolj.«

»Pojdi no! Veš kaj, Jerneja vzemi.« Marička ni mogla več zdržati. Že po Jernejevem vedenju je videla, da gleda za Rotijo in da bi mu ne bilo treba dvakrat reči. Kako je bil splašen, ko je prišlo Rotiji slabo. Nekaj morata imeti med sabo.

»Avša avšasta, ne bodi šebrelena«, se je skoraj ujezila Rotija, vendar se je Marički zdelo, da se ji je obraz za spoznanje pordečil.

»Zakaj pa ne? Mažar ni, prav čeden človek je. Tak objedek pa tudi ne kakor Tine, ki se je bogve kam odklatil.«

»Nič ne rečem«, se je Rotiji razvezal jezik. Močno čeden fant je in trezen, delaven pa čez mero. Toda zame ni. Name se ne more nihče več navezati. Meni ostane otrok, drugim pa življenje. Bog ve, če ne bi imela v zakonu zavoljo otroka ša marsikako bridko uro. Če nekaj ni tvoje, ne moreš tistega nikoli imeti tako rad, da bi nikdar ne pokazal nejevolje. Saj me razumeš. Jaz bi ne prenesla, če bi kdo otroka zapostavljal.«

»Jernej bi ga ne.«

»Od začetka morda ne. Če bi pa prišel še kak otrok, bi se pa razlika poznala. Mene bi to tako bolelo, da bi tudi ene srečne ure ne imela več.«

Marička ni vedela kaj odgovoriti. Čutila je, da ima Rotija prav pa vendarle ni mogla razumeti, kako se potlej sploh še kakašna poročila. Pa se vendarle in zakoni

Spisal Karl Mauser

so prav srečni. Ali je v nekaterih ženskah res nekaj drugega kakor, v nekaterih.

Dolgo sta molče sedeli. Gozd okrog in krog je molčal, samo ptiči so ga oživljali. Oblački so pa kar naprej jadrjali po modrini, neugnano pritiskali na tiste, ki so se bili že nagnetli v kot, zgubljali svojo nežno belino in pričeli siveti. Nebo se je pripravljalo na večer. Kar brž bo prišel, obarval nebesne ovčice, prižgal zvezde, vijoličasto nadahnil nebesni rob in zagrnil Jelovco v tišino. Tedaš šele je prijetno zunanaj. Človek pozabi, da poleg njega še živijo ljudje, pade v neko pozabljenje in le če veter prinese od kod vonj po dimu, veš, da nekje tudi sedi človek, ki ima svoje misli in svoje težave in da je čakal na večer, kakor berač na ležišče, ki so mu ga ponudili v dobri hiši. Tiho pritaplja mrak in če je ozračje mirno, slišiš glasove zvozna, ki kapljajo v mir kakor vdani utrinki umirajočih zvezd. Skleneš roke, moliš, pušiš da se med teboj razblestijo zvezde, še enkrat pogledaš, če je vse v redu, morda ujameš še kos luninega krajca, ki bi rad skozi smrekovje, zapahneš vrata in ležeš.

Večeri so na planini nekaj posebnega. Kakor da se z večerom dan čisto prelomi, da nima z njim nobene zveze. Človek na večer drugače živi in drugače misli. Morda za vas to ne drži. Vaško življenje se z večerom nadaljuje, zakaj sto in sto oprav-

kov je še, ki jih je bilo treba čez dan odložiti. Na planini pa z večerom delo preneha, ostane samo še nek sanjski svet, nekakšna pravljica, v katere resničnost veruje otrok in odrasel. Moraš verovati, zakaj človek ne more živeti samo od resničnosti, ki je večkrat tako umazana, da se bojiš pogledati vanjo. Pravljica pobarva vse črno z belo in v mesečini je še tako grda kotanja zlata. Večer je Bog ustvaril zato, da podnevi lahko živimo.

Bog ve, če za kaj drugega.

»Ali ti ni hladno?« je pretrgala Marička tišino. Rotija jo je pogledala kakor da do zdaj niti vedela ni, da sedi ob njej.

»Skoraj mi je. Veter se je že zbudil.« In odšli sta proti bajti, dve senci, tesno ena ob drugi. Zvezda je bilo, da so se kar trle.

November je prinesel goste megle in strupeno mrzel dež. Burje so vršale skozi smrekovje in med dežjem se je ponujal sneg. Vendarle ni začel kacati. Kar ga je padlo, ga je sproti popil dež, ki je šel tako na gosto, da so ga grabni komaj goitali. Čebelarji so že zapahnil čebele, pastirjem na pašnikih se ogenj ni hotel prijeti. Na Prtovču je življenje postajalo dolgočasno in bogve kaj bi ženske počele, da Jaskova ni pričela glodati Rotije.

Vsa vas je že vedela, da bo imela otro-

ka. Marjeta je bila vsa iz sebe. Vedela je, da bo nekoč vse prišlo na dan, toda odri-vala je od sebe ta hip kakor strupeno čašo.

O Tinetu ni bilo glasu. Ljudje so sicer govorili, da je v Ljubljani zaprt, vedel pa ni nihče nič gotovega. Vsak je samo ugibal.

»Naj bo kjer hoče«, se je jezil Skovinc. Najboljše bi bilo, ko bi bil zaprt od ljudske šole naprej. Vsaj škode bi ne bilo.

Skovinca je grizla Rotijina sramota. Ni je mogel kar tako preboleti. Preveč je cenil dekle.

Marjeta je pa kar postavala. Še za delo ji ni bilo toliko mar kakor druga leta. Lovila je novice in se ob vsaki stresla.

Jernej je bil zadnjikrat zelo potr. Skoraj nič ni govoril, le jabolk je naložil pol koša, češ da bodo Rotiji prav prišla. Marjeta bi mu rada kaj rekla, pa se ni upala. Jernej je gledal, kakor da nekoga čaka in nikjer ni imel obstanka. H Kožarju je stopil samo za hip, da se je pogovoril zaradi lesa in oglja. Oboje bo koj s snegom treba začeti voziti v Radovljico.

Koj po maši je šel s Prtovča. Marjeta je videla, da je vsaka beseda zaman. Še skušala ni, da bi ga kaj zadrževala. Težko oprtan je krenil proti Dražgošam.

Bajti na Martinčku sta se praznili. Delo je ponehalo in nazadnje sta ostali samo dve. Rotija in Čotova Marička. Ostati je mislila tudi Kovačeva s Podlonka, pa ji je mati zbolela. Rotiji je bilo tako še bolj všeč. Strah ju ne bo. Čuvaj ostane v koči vso zimo, gozdar pa dobršen del, če le ni preveč snega.

Dekleta so se otepavale zimske službe, zakaj od začetka, ko Jelovco zapade sneg, jo zapahne na vse kraje. Nikamor ne mo-

Začasni seznam odrezkov, ki dovoljujejo prevzem blaga v 20. dodeljitveni dobi

Upravičeni so prejeli:	Kruh				PS. moka	Koruzni zдроб			Meso		Slanina	Maščoba			Testenine		Stročnice	
	100 g	200 g	500 g	1000 g		375 g	750 g	1500 g	500 g	200 g		100 g	140 g	80 g	280 g	560 g	420 g	840 g
Odrezkji nakaznic:																		
1. Navadni potrošniki N/E/12	10			1					5									7
2. Otroci od 6 do 12 leta N/K/6-12	10			1					5									7
3. Otroci od 3 do 6 leta N/K1k/3-6			1															7
4. Otroci do 3. leta K/K1st/0-3	10			1														7
5. Delni samooskrbovalci za maslo nad 12 let TSV B/E	110			101					105									107
6. Otroci od 6 do 12. leta TSV B/K/6-12	110			101					105									107
7. Otroci od 3. do 6. leta TSV B/K1k/3-6			101															107
8. Otroci do 3. leta TSV B/K1st/0-3	110			101														107
9. Delni samooskrbovalci za meso in mast TSV F+S/E	210			201					204									207
10. Otroci od 6 do 12. leta TSV F+S/K/6-12	210			201					204									207
11. Otroci od 3 do 6. leta TSV F+S/K1k/3-6			201															207
12. Otroci do 3. leta TSV F+S/K1st/0-3	210			201														207
13. Delni samooskrbovalci za maslo, meso in mast TSV B+F+S/E	310			301					304									307
14. Otroci od 6 do 12. leta TSV B+F+S/K/6-12	310			301					304									307
15. Otroci od 3 do 6. leta TSV B+F+S/K1k/3-6			301															307
16. Otroci do 3. leta TSV B+F+S/K1st/0-3	310			301														307
17. Popolni samooskrbovalci SV/E																		
18. Popolni samooskrbovalci otroci od 6-12 let SV+K 6-12																		
19. Otroci od 3-6 let SV/K1k/3-6																		
20. Otroci do 3 let SV/K1st/0-3																		
21. Krušna nakaznica za popolne samooskrbovalce				501					50									
22. Dodatna nakaznica za nameščence									605									607
23. Dodatna nakaznica za delavce			707	701					715									711
24. Dodatna nakaznica za težke delavce			802	801					805									811
25. Nakaznica za noseče in doječe matere			808	807					815									821

Izročitev pšenične moke namesto kruha, ni dovoljeno. Namesto kruha je dovoljeno, če dopušča zaloga, izročiti tudi kekse namesto kruha v odnosu 1000:1000.

Na oklicane odrezke za testenine, na otroških nakaznicah za otroke do tretjega leta starosti je treba v prvi vrsti izročiti še pšenični zдроб in testenine za otroke, ki so še na razpolago.

Oklic sladkorja za otroke bo v prihodnjih dneh. Gornji oklici so samo začasni, sledili bodo nadaljnji oklici.

reš. Samo v zrak vidiš in v nočeh poslušáš tuljenje vetra, ki v celih vrtnicah raznaša sneg na vse konce. Ko bi ne bilo možkih bi tudi ženske ne ostale. Čez noč bi jih bilo v resnici strah.

Jernej se je bil po tistem pogovoru še nekajkrat oglašil. Vsakokrat ji je kaj prinesel. Na zimo se je bilo treba pripraviti. V snegu ne bo nihče lazil na Prtovč. Nikamor bi ne prišel. Kadar začne sneg pošeno kosmatati, ga je hitro do pasu.

Jernej in Rotija sta si dobra. Starega pogovora se ne dotakneta, čeprav oba veta, da mimo njega ne bosta prišla. Toda oba se bojita začeti. Kar odlašata. Jernej upa, da bo zimski dolgčas Rotijo omehčal, Rotija pa misli, da Jernej prihaja k pameti.

Tako gredo na Martinčku v zimo. Kadar je količkaj lep dan in da dalj časa ni dežja, Rotija in Marička še nabirata storžje. Za spomlad je treba pripraviti serne. Sušenje se je pričelo. V bajti skoraj ves dan gori ogenj. Prijetno toplo je. Rotiji se zdi stokrat lepše kakor v Škovinčevi kajži.

Zdaj naj le začne snežiti. Ko bo Jelovca popolnoma odrezana od sveta, takrat bo Rotiji najlepše.

V RADOVLJICO

Konec novembra se je vreme nenadoma sprevrglo. Nebo je docela posivelo, cele trope vran so se sprelatavale naokoli in otožno krakale. Sonce sploh ni prodrlo na dan. Smreke so bile negibne kakor mrtvi stražarji.

»Sneg bo«, je rekla Marička, ko sta stali z Rotijo na pragu. Tudi čuvaj je bil iste-ga mnenja.

Proti večeru je potegnila sapa. Smrekovi vrhovi so se zamajali, čudno otožno

vršenje je preplavilo gozd. Kakor da jokajo otroci. Nenadoma pa je veter popustil, nastala je tišina in iz sivine so pričele naletavati snežinke. Sprva posamezne, redke, potlej gostejše in večje in na zadnje je bil ves zrak poln samega vrtenja. Da si pogledal skoz okno si bil kar pijan.

Rotija in Marička sta sedeli pri ognju. Marička je ravno odšla odlijač in vrgla v lonec razbeljeno zaseko. V bajti je prijetno zadišalo.

Rotija je bila na moč živahna. Kar raz-živela se je. Žganci so ji šli v tek kakor že zlepa ne.

Koj po večerji sta obe zlezli na pograd. Na ognjišču je ogenj ugašal, nazadnje je skozi pepel sijala le še redka žerjavka.

Zunaj je snežilo neprenehoma. Sicer ni-sta slišali usdanja snežnik, toda po miru, ki je ležal okrog bajte, sta tako sklepali. Jutri bo vse belo. Smreke bodo bele, jasa bo izginita in na strehi bo sneg. Nikjer ne bo poti ne gazi, čez in čez bo sama belina. Ptiči se bodo pomaknili v dolino proti hišam, kjer bodo dobili vsaj nekaj zrnja. Na Martinčku bodo v snegu samo zajčji skoki in stopinje srn, ki jim bo čuvaj pripravil sena.

V bajti je čudovito tiho. Samo budilka tiktaka na mizi in fosforni kazalci se bleščijo skoz temo.

Marička in Rotija se skušata, katera bolj je vidi. Ponavadi se vsaka za nekaj mi-nut zmoti. Od pograda do mize je ven-darje precej daleč.

Prva vselej zaspi Marička. Saj lahko, ko nima nobene skrbi. Rotija mora pred spa-njem še to in ono premisliti. Največkrat se ji misli ustavijo pri Jerneju in otroku, nikdar pri Tinetu. Za Rotijo Tineta ni več.

MALI OGLASI

Hribovsko posestvo severno od Beljaka išče za takoj zdravega močnega gozdnega delavca. Oskrba dobra. Naslov v upravi »Koroške kronike«. 195

Kuharica, stara 42 let, želi spoznati držav-nega uslužbenca ali vpokojenca s stano-vanjem. Kdor ima resen namen, naj izvoli poslati sliko, katera bo gotovo vrnjena, na upravo »Koroške kronike« pod značko »Pridna in marljiva«. 196

Katera Slovenka blizu Celovca bi hotela osrečiti Slovenca, starega 38 let, ki ima veselje do kmetije in je zelo dobrega srca. Pogoj: stara 25 do 30 let, s čevljar-sko obrtjo ali s srednjim posestvom; vdove z enim otrokom niso izvzete, lo-čene so izključene. Slika, katera bo vr-njena, je zaželjena. Naslov v upravi lista pod značko »Vesela bodočnost«. 197

Slovenec, star okoli 40 let, v avstrijski dr-žavni službi, želi spoznati Slovenko, staro od 30 do 40 let, ki zna kuhati in nekoliko šivati, radi ženitve. Samo resne ponudbe poslati s sliko, katera bo vrnjena, na upravo »Koroške kronike« pod značko »Dobro srce«. 198

Soizvedbe:

Prosim vse bojevnike Rader Gottfried-a, do-ma iz Pliberka, ki je padel v avgustu 1942, pri Leningradu (služil pri bolničar-jih), ako jim je kaj znano o njegovi smrti. Zlasti prosim g. Wild Georga, ki je doma nekje iz Roža, naj sporoči svoj naslov na ime: Rader Agnes, Pliberk (Bleiburg), Koroško. 199

Naj se javi Ovniček Jože, doma iz Dovž pri Novem mestu, Slovenija, sedaj nekje pri Miklautzdorfu, Golobič Jožetu, UNRRA D. P. Camp, bar. 52, pošta Spittal a. Drau. 200

Sekira na jezeru

»Kronika« je že na drugem mestu poro-čala, da vlada spravlja vse preveč ljudi ven k jezeru. Tod so vile in vilice, a ni zimskih stanovanj, razne zgradbe so vse namenjene samo za letoviščarje, ne za traj-ne stranke. In zdaj se tudi prenaresiti ne da nič. Posojilnica Celovce je pred leti po-stavila leseno hišico za tujce. Nemška zve-za je hišico prodala. Te dni je občina Otok spravila v to poletno stanovanje sudetsko nemško obrtniško družino. Hišica seve ni noben hotel, sobice so zastavljene s po-steljami in obrtnik svojega orodja ni mogel spraviti pod streho. Pustil je vse pred hišo, misleč, da ni nevarnosti, ker stoji hi-šica nekoliko stran od ceste. Nekdo pa je le zapazil, da tukaj ni vse zavarovano in ponoči od sobote na nedeljo je bilo ukra-deno vse orodje. Krasti beguncu, ki je že itak siromak, je poseben zločin in hudobi-ja, in kdor od takšnega tatu kupuje je so-kriv in se pred vestjo in pred sodnijo ne more zagovarjati.

Tudi v spominu nima več prostora. Le po-čemu?

Jernej, da Jernej je vse nekaj drugega. Trezen, pameten in delaven kakor da mi-sli večno živeti.

Ko bi ne bilo otroka. Z Jernejem bi si upala živeti. Nič ni ji ne bilo hudega. V malih nebeshih ni bila. Toda zdaj, ko čaka na otroka, Rotija Jerneju res ne more ustreči. Zadnjič, ko je prinesel jabolka, je videla, kako bi se rad spustil v pogovod in kako čaka, da bi prišla s pravo besedo na dan. Toda zdaj še ne more. Tudi danes ni še čas zato, da bi mogla vse natančno premisliti. Morda pozneje, ko bo že vse v snegu in bo za misli več tišine. Saj Jer-nej bo gotovo večkrat prišel.

Rotija sama sebi ni verjela, da ima Jer-neja tako rada. V začetku res ni mislila velikokrat nanj. Komaj véasih, kadar se je odpravljala na Prtovč po hrano. Zdaj pa, ko je Tine zginil nekam daleč in ga je njeno srce popolnoma izvrglo, zdaj ji je Jernej vedno bliže. Nič manj kakor véasih Tine. Kadar pride, ga je vesela. Nedelje v njegovi družini so krajše in še Marički je všeč, da pride. To in ono pove. Zdaj ga najbrž ne bo koj, ko bo veliko snega. Malo se mora uleči. Do pasu ga ne bo šel gazit. In do pasu ga bo najbrž, če bo kacal vso noč in še jutri.

Rotiji se misli medejo. Nič prav jih ne more več razpostavljati. Kako je prišel Jernej v njeno kajžo? Saj hodi po njej kakor gospodar. Seveda, saj ima Rotija na roki zlat, poročni prstan. Kdaj sta se pa vzela? Moj Bog in proti Marjetini volji!

Rotija se obrača na pogradu. Njene san-je so kot živa resnica.

Obsodbe vojaških sodišč

Vojaško sodišče v Lienzu je obsodilo na tri tedne zapore Jakobera Gertraud za-radi nedovoljenega prekorčenja meje med Avstrijo in Italijo in tihotapstva. Blago so zaplenili. Mulmanna Johana na štiri-najst dni zapore, zaradi nedovoljenega pre-koračenja meje, namena prepeljave krave čej mejo iz Avstrije v Italijo. Heubrandner Marija je bila zaradi nedovoljenega prekorčenja avstrijsko-italijanske meje obsojena na 23 dni zapore. Zoranic Ma-rija zaradi istega prestopka na 18 dni in Covic Mila na 5 tednov. Hess Franc, Sikič Anta in Sikič Fedora so bili ob-sojeni zaradi nedovoljenega vstopa v za-porni pas brez dovoljenja. Prvi na deset dni zapore, druga dva pa na 14 dni zapo-ra. Na 7 dni zapore so obsodili Weiss-a Maxa in Wamserja Herberta zaradi ne-dovoljenega vstopa v zaporni pas.

So svetu

Medvladni odbor za begunce je dosegel načelni sporazum o vprašanju potnih do-kumentov, ki jih je izdati beguncem. Na konferenci, ki je imela svoja zasedanja ta teden v Londonu, so sodelovali delegati 25 držav. Na ponedeljkovem zasedanju bodo preučevali besedilo načrta, ki ga je pred-ložil ravnatelj odbora sir Herbert Elerson.

Napoli, ameriško mornariško oporišče v Sredozemlju. Kakor poroča italijanska po-ročevalna agencija ANSA, so zaprosile Združene države Amerike italijanske mor-nariške oblasti, da jim prepustijo od časa do časa del neapeljskega pristanišča kot mornariško oporišče za njihovo sredozem-sko mornarico.

Južnoameriški ministrski predsednik feldmaršal Smuts, je govoril v holandskem parlamentu v burskem jeziku in pozval Veliko Britanijo, da prevzame vodilno vlo-gu pri ustanovitvi Združenih držav Evrope. V poedinostih je izjavil: Položaj vseh ma-lih držav je dandanes žalosten in nev-zdržljiv in prej ko slej bodo lahko prisilje-ne, da se priključijo kaki velesili kot sa-telitne države. Ali bi tega ne bilo možno preprečiti, če bi pravočasno ukrenili nekaj, da bi zagotovili njihovo neodvisnost in branili njihovo svobodo in varnost? V slučaji, da ljubosumnost zadržuje velesile, da bi prevzele vodstvo, ali bi se potem ne mo-gla združiti peščica malih držav, pri čemer bi ustanovile regionalne skupine z odgo-varjajočim vodstvom? Listina Združenih narodov takih regionalnih skupin ne samo predvideva, temveč jih naravnost zahteva.

Nobena ustanova, pa naj bo še tako re-prezentativna, ne more zastopati zadev vsega sveta uspešno. Zveza narodov je za-deve Mandžurije in Abesinije vse preveč oddaljeno in temno videla, da bi mogla pravočasno in učinkovito poseči vmes. Ma-le regionalne skupine bi mogle posebni po-ložaj v svojem lastnem ozemlju veliko bo-lje opazovati in v tem pogledu odvzeti sve-tovni organizaciji veliko skrbi, katerih vsebine se na veliko daljavo ne more od-govarjajoče misliti.

Jutro je bilo začuda svetlo. Svetloba se je odbijala od snežene odeje, da je bilo v bajti od sile svetlo. S praznih pogradov je dišalo po razsušenih storžih, ki so se že razpeli. Skoraj je dišalo po jesenski gmaj-ni. Rotiji je vonj prijetno del in kar pila ga je.

Po zajtrku sta z Maričko stopili na prag. Skoraj do vrat je ležal sneg in še je padla kakšna snežinka. Pa menda ne iz zraka. Sapa jo je morala prinesiti od zasneženih smrek. Saj se je skušalo sonce pokazati, toda belega ovoja mlečnih megla še ni mo-glo prodreti. Kazno pa je bilo, da bo po-poldne lepo in sončno.

Prijeten hlad je vel od rahllega snega, ki je bil kar puhašt.

»Veliko ga je«, so se Rotiji svetile oči. Najraje bi planila vanj in ga gazila.

»Zdaj sva zapahnjeni«, je bilo Marički pristujeno. »Dolgo ne bova mogli na Pr-tovč. Na Jamnik še misliti ne smem.«

»Ne bova nikamor hodili. Hrane imava dovolj, dolgčas nama pa tudi ne bo. Ko bo šel Jernej na Prtovč, nama bo prinesel še kakšne knjige in nekaj smrdljivca, da ne bova zvečer v temi.«

Rotiji še na misel ni hodilo, da bi se ka-zala zvedavim očem prtovških babnic. Morda bi tudi Marjeti ne bilo všeč, če bi prišla.

Čuvaj je stal pred kočjo in jima vpil v pozdrav. Potlej je stisnil kepo in jo vrgel proti bajti. Malo manj, da ni zadel Rotije. Umaknila se je in kepa je švistnila v sneg.

»Slabo merite«, se je na glas smejala Marička, vendar se je stisnila k vratom, ko je videla, da čuvaj že stiska drugo ke-po. Rotija pa je z očmi sledila njeno pot.

(Dalje prihodnjic.)